

Ёшларимиз
бугунги ва эртанги
қуниимизнинг ҳал
қилувчи кучидир.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqqan boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 22-dekabr, shanba № 102 (8543)

ОҚСАРОЙДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 21 декабрь кунин Оқсаройда Қозоғистон Республикаси Бош вазир Серик Ахметовни қабул қилди.

Давлатимиз раҳбари меҳмонни юртимизга ташрифи билан қутлар экан, Ўзбекистон учун Қозоғистон билан ҳамкорлик ҳар доим устувор бўлиб келгани ва шундай бўлиб қолишини таъкидлади. Ўзбекистонда Қозоғистонга вақт синовидан ўтган ишончли ҳамкор ва яқин қўшни мамлакат сифатида қаралади.

Ислом Каримовнинг 2012 йил сентябрь ойида Қозоғистонга расмий ташрифи давомида Нурсултон Назарбаев билан ўтказилган самарали музокаралар ҳозирги даврдаги деярли барча масалалар юзасидан томонларнинг позиция ва ёндашувлари ўхшаш ҳамда яқин эканини намоён қилди.

Икки мамлакат Президентлари Ўзбекистон билан Қозоғистон ўртасидаги муносабатлар мамлакатларимизнинг узоқ муддатли стратегик ҳамда миллий ус-

туворликлари умумийлигига қатъий ишонч, шунингдек, давлатларимиз олдида турган кенг қўламли мақсад ва вазифаларни ҳамкорликда ҳал қилишга интилиш асосига қурилгани ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолиши тўғрисида яқдид фикр билдирди.

Сўнгги йилларда давлатларимиз долзарб масалалар бўйича кўп томонлама тузилмалар доирасида бир-бирининг принциплар позицияларини доимий равишда қўллаб-қувватлаши тенденцияси кузатилаётган.

Мамлакатларимиз минтақада сувдан одилона фойдаланиш тизимини ривожлантириш масаласида қилишган ягона позицияга эга бўлиб, у икки давлат Президентларининг 2012 йил 7 сентябрда имзоланган Қўшма баёнотида мустақамлаб қўйилган. Мазкур ҳужжатда сув-энергетикага оид масалаларни, жумладан, трансчегаравий дарёларда янги гидротехник иншоотлар қуриш масаласини БМТ конвенциялари ва минтақадаги барча давлатларнинг манфаатларини

ҳисобга олган ҳолда, албатта, халқаро мустақил экспортдан ўтказиш орқали ҳал этиш кўзда тутилган.

Қозоғистон Ўзбекистоннинг муҳим иқтисодий ҳамкорларидан биридир. Икки мамлакат ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорлик изчил ва барқарор ривожланмоқда. 2011 йил якунларига кўра, ўзаро товар айирбошлаш ҳажми 47 фоиз ўсган ва 2,8 миллиард АҚШ доллари етган. 2012 йилнинг ўн ойида ушбу кўрсаткич 2,3 миллиард долларни ташкил қилди.

Серик Ахметов самимий қабул учун давлатимиз раҳбари Ислом Каримовга чучук миннатдорлик изҳор этди ва Қозоғистон барча соҳаларда Ўзбекистон билан ҳамкорлигини янада ривожлантиришдан фойда манфаатдор эканини таъкидлади.

Учрашувда мамлакатларимизнинг савдо-иқтисодий ва маданий-гуманитар ҳамкорлиги ҳамда томонларни қизиқтирган бошқа масалалар юзасидан фикр алмашилди.

ЎЗА

ДИЛЛАРГА ЗАВҚ УЛАШИБ...

Барчамиз орзиқиб кутадиган Янги йил байрамига ҳам санокли кунлар қолди. Айни пайтда байрамни ҳар жиҳатдан мазмунли, осовишта ўтказиш мақсадида жойларда мутасадди идора ва ташкилотлар томонидан тегишли чора-тадбирлар қўриломоқда.

Қашқадарё вилоятида ҳам Янги йил байрамининг файзли ва кўтаринки руҳда ўтишини таъминлаш мақсадида кенг қўламли ишлар амалга оширилятир. Бу жараёнда жамоат тартибини сақлаш, фав-

Taraddud

қулдада вазиятларнинг олдини олиш, йўл-транспорт ҳаракати ва ёнғин хавфсизлигини таъминлаш борасидаги профилактика ишлари янада кучайтириломоқда.

(Давоми 2-бетда.)

Maktabgacha ta'lim

Мақтабгача таълим муассасаларида тарбияланувчиларни ҳар томонлама ривожлантириш бўйича олиб борилаётган саъй-ҳаракатлар самарадорлиги илғор педагогик технологияларни амалиётда қўллаш орқали таъминланади. Шу мақсадда Халқ таълими вазирлигининг Мақтабгача муассасалар ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика ўқув-методика

МАЗМУННИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

илғор методикаларни татбиқ
этиш орқали амалга оширилади

марказида «Мақтабгача таълим мазмунини такомиллаштириш муаммолари, ечимлари ва истиқболлари» мавзусида республика илмий-амалий конференция ўтказилди.

Анжуманнинг ялпи йиғилишида Халқ таълими вазир Т.Ширинов мақтабгача таълим муассасаларида илмий асосланган ва амалий синовлардан муваффақиятли ўтган илғор методикаларни жараёнга татбиқ этиш орқали таълим сифатини яхшилашга эришишнинг долзарб муаммолари борасида тўхталиб шундай деди:

(Давоми 3-бетда.)

ИҚТИДОРЛАР НАМОЙИШИ

2-бетга қаранг.

ТАЖРИБА — ТАРАҚҚИЁТ

«Ўрган-ўрғат» тадбирлар мажмуаси ўзаро ҳамкорлик ва ижодий рақобат муҳитини яратмоқда

Айрим ўқитувчилар фанини чуқур билади, педагогик технологиялардан мохирона фойдаланади, лекин бола психологиясидан яхши хабардор эмас. Бошқиси эса ўқувчилар билан осон тил топишди-ю, методик жиҳатдан оқсайди. Демак, икки мутахассис ўзаро тажриба алмашса, ҳар томонлама манфаатли бўлади. Шу тариқа камчиликлар бартараф этиб борилади.

5

ШАХС, ТЕМПЕРАМЕНТ ВА ФАОЛИЯТ

Темпераментни «яхши» ёки «ёмон»га ажратиш мақбул эмас. Уларнинг барчасида ўзига хос ижобий томонлар мавжуд. Айнан шу сабабга кўра, темпераментни ўзгаришига эмас, балки унинг муайян салбий томонларини илоҳи борица мақсадга мувофиқ равишда йўналтиришга эътибор қаратиш лозим.

8, 9

БЕЛГИ ЙЎҚОЛДИ-Ю, ВАЗИФАСИ ҚОЛДИ

Аслида, она тилимизда қўлланадиган ҳар бир сўз, у қайси тилдан ўзлашганидан қатъи назар, миллий бойлигимиз саналади. Шу сабабли ҳам уларнинг имлоси, ўзбек адабий тилида тўғри ёзилиши ниҳоятда муҳим. Акс ҳолда, имловий чалкашликлар ижтимоий ҳаётимизга салбий таъсир кўрсатади.

11

БИТИРУВЧИ — 2013:

МЕҲНАТ БОЗОРИДА УЛАРГА ЭҲТИЁЖ ОРТАЯПТИ

Тошкент архитектура қурилиш институтида ушбу таълим муассасини тамомлаётган йигит-қизларни ўқув даргоҳлари, корхона ва ташкилотларга ишга тақсимлаш мақсади кўзланган «Битирувчи — 2013» тадбири байрамона руҳда ташкил этилди. Унда 50га яқин қурилиш ташкилотлари, «Давархитектиқурилиш» қўмитаси, «Ўзоғир-саноатлойиҳа», «Қишлоққурилишлойиҳа» сингари қатор лойиҳалаш, илмий тадқиқот институтлари, вазирлик ва идораларнинг капитал қурилиш, уй-жойлардан фойдаланиш бошқармалари, унитар корхоналар вакиллари ҳозир бўлишди.

Тадбир аввалида иштирокчиларга архитектура, қурилишни бошқариш, бино ва иншоотлар қурилиши ва муҳандислик-қурилиш инфраструктураси факультетларидаги 16 таълим йўналиши, 19 мутахассислик тўғрисида атрафлича маълумот берилди. Чунончи, ўқув даргоҳида етишиб чиқаётган кадрлар завод ва фабрикалар, қўшма корхоналар, кўп қаватли замонавий бинолар қурилишида, кўприк ва йўллар барпо этишда иқтидорларини намоеён этишяпти.

Таъкидлаш жоизки, Тошкент архитектура қурилиш институти олий таълим муассасалари орасида малакали мутахассислар тайёрлаш борасида етакчи ўринлардан бирини эгаллаб келаётди. Талабаларга 276 нафар профессор-ўқитувчи (21 нафар фан доктори ва профессор, 98 нафар фан номзоди ва доцент) илгор технологиялар асосида илмий-амалий фанлар бўйича чуқур билим беришмоқда. Шу боисдан ҳам институти жорий йилда тамомлаётган 674 нафар бакалавр, 73 нафар магистрга қатор корхона ва ташкилотлар ҳозирданок «харида» бўлишяпти. Давра суҳбати шаклида давом этган тадбирда буюртмачилар қатор мутахассислик бўйича малакали

кадрларга эҳтиёжи борлигини очик-ойдин баён этишди.

— Етук, билимдон кадрларга ҳамisha эҳтиёж сезамиз, — дейди «Ўзоғир-саноатлойиҳа» корхонаси директори ўринбосари Ўткир Қўчқорбоев. — Шу боис корхонамизда институт ва корхона ҳамкорлиги асосида талабалар амалиёти учун маҳорат мактаби ташкил этганмиз. Йигит-қизлар хоҳлаган бўлимга кириб, иш ўрганиши мумкин. Ҳозир жамоамизда 60дан ортиқ мазкур институт битирувчилари фаолият юритапти. Бугун «Қурилиш конструкциясини ҳисоблаш» бўлиминизга ди-зайнер, конструктор, сметачиларни ишга тақлиф этдик.

— Бино ва иншоотлар қурилиш факультетининг Гидротехника иншоотлари йўналишини битираялман, — дейди Дилбар Ғуломов. — Ўқиш жараёнида устозим, «Гидротехника иншоотлари, замин ва пойдеворлар» кафедраси катта ўқитувчиси Алишер Тошхўжаев раҳбарлигида изланиш олиб бораёлман. Қувонарлиси, «Битирувчи — 2013» тадбирида иш берувчилар эътиборига тушдим. Келажақда Чорвоқ ГЭСида муҳандис сифатида ишлаб, устозларим ишончини оқлаш ниятидаман.

Курбонбой МАТКУРБОНОВ,
«Ma'rifat» мухбири

«Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси томонидан ўтказилаётган «Келажақ овози» танлови юртимизда иқтидорли йигит-қизларни кашф этиш ҳамда уларни муносиб рағбатлантириш, келгуси фаолиятларида ҳар томонлама кўмак беришга хизмат қилмоқда. Ўтган йиллар мобайнида танлов Ўзбекистон бўйлаб 388 минг нафар ўғил-қизни қамраб олди. Иштирокчиларнинг янгидан-янги лойиҳа ва кашфиётлари, таклифлари ва веб-ишланмалари нафақат юртимиз, балки хорижлик мутахассислар эътиборига ҳам тушяпти.

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон миллий кутубхонасида «Келажақ овози» танловининг бу йилги финал босқичи бошланди.

Ko'rik-tanlov

серваториясида беллашди. Ғолибларни тақдирлаш 26 декабрда Ёшлар ижод саройида бўлиб ўтди.

— Ахборот-коммуникация технологиялари бугунги жамиятнинг иқтисодий ва ижтимоий юксалишига, ахборот алмашинувининг тезлашишига, кундалик ҳаётдаги мулоқотлар яхши-ланишига хизмат қилмоқда, — дейди Андижон давлат университети талабаси Элёрбек Матисаков. — Университетда аниқ фанлар йўналиши бўйича таҳсил олаётганим боис, иxtи-ро-чиликка, техник ишланмалар яратишга қизиқаман. Кўрик-танловга "Shifoxona.uz" веб-ишланмасини тақдим этдим. Порталнинг тиббиётга оид веб-сайтлардан фарқи жиҳати шун-

ИҚТИДОРЛАР НАМОЙИШИ

Унда 15 ёшдан 25 ёшгача бўлган йигит-қизлар архитектура ва дизайн, ахборот технологиялари, рационали-заторлик таклифлари ва техник ишланмалар, анъанавий ва безакли амалий санъат, бадиий ижод ва публицистика йўналишларида ўз маҳорат ва истеъдодини намойиш этмоқда.

Финал босқичининг 650 нафар иштирокчиси бир ҳафта давомида турли йўналишларда ўзаро беллашдилар. Дастлабки икки кун мобайнида рационализаторлик таклифлари, техник ишланмалар, веб-ишланмалар, дастурий таъминот, менежмент, маъмурий ишларни яхшилаш ва ишлаб чиқариш жараёнини тизимлаштириш бўйича таклифлар кўриб чиқилади ва шундан сўнг наср, назм, публицистика йўналиши иштирокчилар ўз иқтидорларини намоеён этадилар. Архитектура, интерьер ва ландшафт дизайни, тасвирий ва амалий санъат номинациялари қатнашчилари Ёшлар ижод саройида, либослар дизайни йўналиши иштирокчилари Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтида, фольклор, рақс ихлосмандлари Ўзбекистон давлат кон-

даки, республикамиздаги барча марказий шифохоналарни он-лайн тарзда ўзига бирлаштиради. У орқали ҳар бир мижоз соғлигини тиклаш мақсадида шифохоналарга он-лайн тарзда тез ва қулай шаклда қайд қилиниши мумкин. Бу мижозга вақтдан ютиш, маблағни тежаш имконини беради.

Республика босқичи ғолиблари олий ўқув юртида таълим олиш учун шартнома пули қопланадиган миқдорда таълим гранти (абитуриентлар учун) ёки махсус «Келажақ овози» стипендиясини (талабалар учун) қўлга киритишди. Уларнинг келгуси фаолиятлари Фонд Форум ва ҳамкор ташкилотлар томонидан қўллаб-қувватланади. Иштирокчи лойиҳаларни ҳаётга татбиқ этиш учун грантлар ажратилади. Ёшларга халқаро фестивал ва дастурларда иштирок этишига кўмаклашилади, патент олишда, кўрғазма ва бошқа бадиий тадбирлар уюштиришда ақидан ёрдам берилади.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

С.ЎРМОНОВ (ЎЗА) олган сурат.

ДИЛЛАРГА ЗАВҚ УЛАШИБ...

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Вилоятда асосий байрам тадбирлари Мустақиллик майдони, Наврўз хиёбони, болалар маданият ва истироҳат боғида ўтказилади, — дейди вилоят маданият ва спорт ишлари бошқармаси бошлиғи Зокир Аҳмедов. — Бу тадбирларда вилоят театрлари, Қарши шаҳар маданият уйи, Қарши маданият ва санъат коллежи, «Ўзбекнаво» эстрада бирлашмаси вилоят бўлими санъаткорлари томонидан тайёрланган концерт дастурлари намойиш этилади.

Айни пайтда Қарши шаҳридаги майдон ва хиёбонларга, туман марказларига ўрнатилган Янги йил арчалари атрофида турли кўнғилочар тадбирлар давом этмоқда.

Айни вақтда вилоятдаги Мурувват ва Мехрибонлик уйлари, махсус мактаб-интернатлар, махсус ёрдамчи мактаб тарбияланувчилари учун концерт дастурлари намойиш этилиб, уларга байрам совғалари тарқатилмоқда.

Янги йилнинг асосий шодиёналаридан бири — «Президент архаси» байрамни болажонлар интиқлик билан кутади. Республикамиз миқёсида ўтказиладиган бу тадбир давлатимизнинг ёш авлодга кўрсатаётган чексиз гамхўрлиги ва эътиборининг амалдаги ёрқин ифодасидир. Бу йил ҳам вилоятимизда мазкур тантаналарга қизгин ҳозирлик қўрилкоқда. Театрлаштирилган байрам томошалари болажонларга олам-олам завқ улашиши шубҳасиз. Тадбирларда минг нафарга яқин болаларга Янги йил совғалари топширилади.

Байрамга тайёргарлик доирасида вилоятда ўқувчи-ёшларнинг кишики таътил кунларини мазмунли ташкил этишга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. Таътил даврида болаларнинг жойлардаги тарихий ва маданий ёдгорликлар, музейлар, театрлар, мустақиллик йилларида бунёд этилган иншоотлар бўйлаб саёҳатлари уюштирилади.

Ф.ХОЛМИРЗАЕВ,
ЎЗА мухбири
Ж.НОРҚОБИЛОВ (ЎЗА) олган сурат.

Тошкент автомобиль ва йўллар касб-хунар коллежида Олий Мажлис Қонунчилик Палатаси депутатлари ҳамда ўқувчилар ва ўқитувчилар ўртасида «Демократик тамойиллар ифодаси, умуминсоний қадриятлар ва миллий анъаналар уйғунлиги» мавзусида мазмунли суҳбат бўлиб ўтди.

Йилинида сўзга чиққан Парламентнинг қўйи Палатаси депутатлари 2013 йилда 972,7 мингта янги иш

972 МИНГДАН ЗИЁД ИШ ЎРНИ ЯРАТИЛАДИ

ўринларини яратиш назарда тутилгани, бу эса янги йирик саноат объектларини ишга тушириш, мавжуд корхоналарни реконструкция қилиш ва кенгайтириш, кичик бизнес, хуусий ва оилавий тадбиркорликни, хизмат кўрсатиш ҳамда сервис соҳаларини ривожлантириш, касаначилик имкониятларини, шу жумладан, йирик корхоналар билан кооперациялашган касаначиликни кучайтириш ҳисобига ташкил этилаётганини таъкидлади.

Депутатлар учрашув якунида маҳалла фаоллари, ўқитувчи ва ўқувчилар томонидан берилган саволларга батафсил жавоб қайтардилар.

Шавкат ЁҚУБОВ

ИМКОНИЯТ КЕНГАЙМОҚДА

Миллий матбуот марказида олий таълим тизими-га замонавий ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш бўйича амалга оширилаётган ишларни жамоатчиликка етказишга бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан ташкил этилган тадбирда вазирлик раҳбарияти ва масъул ходимлари, олий ўқув юрлари проректорлари, кафедра мудирлари ҳамда журналистлар иштирок этди.

Анжуманда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ўринбосари Ш.Қаюмов сўзга чиқиб, «Миллий электрон таълим» тизими лойиҳаси доирасида олиб борилаётган ишлар ҳақида ахборот берди.

Эслатиб ўтамиз, ушбу лойиҳа 2011 йил декабрда ишга туширилган бўлиб, биринчи босқичида олий таълим тизимидаги 80та, иккинчи босқичида эса 84та, жами 164та объект оптик-толали тармоққа уланиши режалаштирилган.

Биринчи босқич объектларини ишга тушириш ишлари якунланди. Барча олий таълим муассасалари ва уларнинг филиаллари оптик-толали алоқа каналлари асосида ягона, юқори тезликдаги Миллий электрон таълим тармоғига уланди.

Тадбирда олий таълим муассасаларининг видео-конференц-алоқа воситалари билан жиҳозланиши корпоратив тармоқдан фойдаланиш қўламини янада кенгайтириши, таълим жараёнини ташкил этиш ва маълумотлар алмашинувини янги даражага олиб чиқиши таъкидлаб ўтилди.

Аббор УМАРҚУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

МАЗМУННИ ТАКОМИЛЛАСТИРИШ

илгор методикаларни татбиқ этиш орқали амалга оширилади

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Мактабгача таълим йўналишида тўпланган илгор тахрибларни саралаш, замонавий технологияларни жараёнга татбиқ этишни такомиллаштириш долзарб масала. Зеро, сифатли таълим-тарбия бериш орқали интеллектуал бойлигимиз негизини мустаҳкамлашимиз, мактабгача таълим муассасаларининг аҳамиятини ошириш, болаларни қамраб олиш даражасини кўтаримиз мумкин.

Методистнинг ўрни юқори

«Мактабгача таълим муассасасида методик ишларни ташкил этишни такомиллаштириш» масаласи атрофида жамланганлар мутахассисларнинг амалий-назарий тақлифлари билан танишиб, ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Хусусан, Халқ таълими вазирлигининг мактабгача таълим бўлими бошлиғи Сабоҳат Миржалилова шундай деди:

— Методик жиҳатдан мукаммал машгулотлар орқали болаларни физиологик ва психологик ривожлантириш мумкин. Бунда тарбиячидан ўта зийраклик ва зукколик талаб қилинади. Бог'чаларда ташкил этилган ривожлантирувчи марказлар, дидактик воситалар мазмунли таълим бериш имконини яратди. Яқунланган йилда деярли барча муассасаларнинг ўрта ва кичик гуруҳлари учун мантиқий ривожлантирувчи ўйинчоқлар тўплами етказиб берилди. Нутқ ўстириш бўйича тўплам ва етти методик қўлланма билан бог'чалар бепул таъминланди. Эндиликда МТМ методбirlашмаларини фаоллаштириш, ўзаро тажриба алмашиш методик хизматни кучайтириш диққат марказимизда турибди.

Чилонзор туманидаги 363-мактабгача таълим муассасаси методисти Раҳбар Қодирова бу фикрларни амалиётда исботлаб берди. Иш унумдорлигини кўтариш, тарбиячига услубий қўмак бериш орқали мониторинг натижаларини яхшилаш жиҳатларини тренинг машгулотига кўрсатди. Баҳс-мунозаралардан сўнг бог'чада намунали иш усуллари яратишда методистнинг тугган ўрни юқори бўлиши кераклиги таъкидланди.

Малака ошириш — сифатга асос

Мактабгача таълим муассасаси педагогларининг касбий маҳора-

ти ва малакасини ошириш сифати ва самардорлигини замонавий талаблар даражасида кўтариш масалалари навбатдаги шўба йиғилишида муҳокама қилинди.

— Муваффақиятлар педагог кадрларнинг юқори касбий тайёргарликка эга бўлишига бог'лик. Бундай долзарб вазифани ҳал этишда малака ошириш самарасини таъминлаш муҳим, — деди марказ директори Малухат Аъзамова. — Мазкур йўналишдаги сўнгги илмий тадқиқотларни амалиётда қўлаш, хорижий тажрибаларни ўрганиш орқали мақсадга мувофиқ таълим усулларини татлаб олиш жиддий масалалардан биридир. Бу борада ўқув-методика марказимизда новатор педагогларни тайёрлаш ва улардан инновацион ғуруҳ ташкил этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Гуруҳлар олдида қўлаб вази-фалар қўйилган. Улардан бири тарбиячиларнинг ахборот-коммуникация воситаларидан оқилона фойдаланишини таъминладир. Чунки АКТ воситалари дидактик материал тайёрлаш муаммосига самарали ечим бўлади. Бу борада Қашқадарё вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ўқитувчиси Сайёра Ирисованинг фикрларини келтириш ўринли:

— Тарбиячининг технологик воситаларни қўлашда бир қанча психологик ва педагогик хусусиятлар юзага келади. Болалар аудио ва видеоматериалларни ўзлаштиришга қизиқади. Бу эса педагог учун катта имконият. Фақат тарбиячи боласоматлиги ва руҳиятига салбий таъсир этмайдиган материалларга мувожаат қилиши керак. Такрор ва тушунарсиз берилган маълумотлар ҳам болани бефарқ қилиб қўяди.

Уч босқичли мониторинг

«Мактабгача таълим муассасаларини замонавий бошқариш асослари» шўбаси аъзолари муассаса фаолиятини баҳолаш ва истикболини белгилаш усуллари алоҳида аҳамият қаратилди. Ўқув-методика маркази мутахассиси Мавлуда Рустамованинг мониторинг хизматини уч босқичда олиб бориш бўйича билдирган фикри кўпчилиikka маъқул келди. Унга қўра, муассасада таълим-тарбия жараёнини сифатли ташкил этишнинг мунтазам равишда ўрганиб бориш ва назорат қилиш зарур. Кузатув ва таҳлил якунларига асос-

ланиб салбий жиҳатларни бартараф этиш, ижобийларини такомиллаштириш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқиш соғлом муҳит гарови, деган фикрга келинди.

Шунингдек, замонавий МТМни бошқаришда жамоани бирлаштирадиган, педагогик янгиликларни жорий қиладиган ноанъанавий тадбирлар, учрашувлар ўтказилиши самара бериши таъкидланди.

Коррекцион таълим ривож йўлида

Педагогика фанлари доктори, профессор Лола Мўминова бошқарган «Мактабгача таълим муассасасида махсус таълим» шўбасида иштирокчилар яратилган янги методик қўлланмалар билан танишдилар. Коррекцион таълимнинг ривожланаётгани, жараёнга замонавий педагогик технологияларнинг жалб этилаётгани атрофлича таҳлил этилди.

Пойтахтимиздаги 272-махсус мактабгача таълим муассасаси мудири Ирина Грошева эса имконияти чекланган болаларнинг майда қўл моторикасини ривожлантириш бўйича амалий машгулот ўтиб, дидактик материаллардан оқилона фойдаланиш афзалликларини кўрсатиб берди.

Яна болалар қамрови хусусида

Бешинчи шўбада болалар қамровини оширишда оилалар ўртасида тушунтириш ишларини олиб бориш йўлларининг ноанъанавий усуллари устида бош қотирилди. Бунда бог'чада «Отам, онам ва мен» спорт ҳамда расмлар мусобақаси, оналар ўртасида «Менинг оилам» деворий газеталар танловини ўтказиш яхши самара бериши айтилди. Шунингдек, тарбиячи ва оила ўртасидаги ҳамкорлик ҳол-аҳвол сўрашдан амалий жараёнларга кўчиши кераклиги, яъни бог'ча опаларнинг оналарни ҳам тарбия жараёнига жалб қилиши, биргаликда материаллар тайёрлаши лозимлиги таъкидланди.

Муҳокамаалардан сўнг ҳар бир шўбанинг хулосасига қўра анжуман резолюцияси қабул қилинди.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари, Республика хотин-қизлар қўмитаси раиси Э.Боситхонова иштирок этди.

Насиба ЭРХОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Пойтахтимизнинг Олмазор туманидаги 182-мактабгача таълим муассасасида 260 нафар ўғил-қиз таълим-тарбия олмақда.

Мазкур муассасада болаларнинг жисмонан соғлом, манавий етук бўлиб камол топиши учун барча шароит яратилган. Кичкинтойларни эркин фикрлашга ўргатиш, ижодий қобилиятини шакллантириш, жисмоний чиққатириш мақсадида бу ерда турли мавзудаги маданий тадбирлар ва спорт мусобақалари мунтазам ўтказилаётган. Шунингдек, миллий ҳунармандчилик, хорижий тилларни ўрганиш, мусиқа ва санъат тўғрисидаги ҳам ташкил этилган.

Суратда: тарбиячи Дилором Худойназарова машгулот ўтатиши.

Мухаммад АМИН (ўза)
олган сурат.

Tajriba, sinov, natija

Амалиётчи иш унумига таъсир қиладими?

Касб-хунар коллежларида таълим олаётган ёшларнинг ҳам назарий, ҳам амалий билимларини мутаносиб равишда ўйғунлаштириш мақсадида амалиёт ўтказилишига катта эътибор берилди. Зеро, уларнинг танлаган касби ва йўналишлари бўйича олган маълумотлари малакавий амалиётларда реаллик касб этади.

Самарқанд вилояти Пастдарғом туманидаги педагогика ва спорт касб-хунар коллежиди ҳам ўқувчиларни ҳақиқий соҳа мутахассислари ва билимдонлари сифатида келгуси жараёнларга кузатиш учун амалий соатларга (ҳафтасига олти соат, жами 120 соат) жиддий эътибор берилди. Хусусан, ўқувчиларни ҳудуддаги 21-мактабга педамалиётга жалб қилиш ишларини пухта олиб бориш учун мактаб жамоаси ҳамда ўқитувчилари билан индивидуал шартнома тузилган. Илгарилари корхона, ташкилот ва таълим муассасаларида амалиётчиларга нисбатан ёт кўз билан қараш, ҳушласмаслик ҳолатлари учрагани сир эмас. Гўёки амалиётчилар иш унумига салбий таъсир этадиган ёки жараёнга ҳалақит бера-

АМАЛИЁТ

бўлгуси мутахассис учун мактаб вазифасини ўтайди

дигандек қабул қилинади. Эндиликда эса бўлажак касб эгаларига етарлича эътибор берилмоқда ва махсус амалиёт учун мутахассислар ажратилмоқда. Натижада амалиётчи ўқувчилар ўқишни тамомламасдан ишга тақлиф этилапти.

Ўқитувчи — амалиётчи ҳамкорлиги

Коллежимизда дарсларни замонавий педтехнологиялар ва ахборот коммуникация воситаларидан самарали фойдаланган ҳолда олиб боришимиз туфайли ўқувчиларимизда машгулотларни дарс ишланмалари, технологик харита ва турли кўргазмалар қўроллар воситасида ўтиш малакалари шаклланди. Бу эса ўқувчиларимиз амалиёт ўтаётган 21-мактаб ўқитувчиларида қизиқиш уйғотди. Нодира Умарова, Зилола Очилова каби бошланғич синф ўқитувчилари кези келганда амалиётчи ўқувчилардан ноанъанавий усуллар, ўйинларни ўрганаётганликларини яширмайди. Улар ўқувчиларимизга нисбатан ўз ҳамкасбидек муносабатда бўлиб, тажрибалари билан ўртоқлашади, билмаганларини эринмасдан ўргатади. Ана шундай дўстона ҳамкорлик самараси ўларок, бугун ушбу мактабда олти нафар коллежимиз битирувчиси илгор ўқитувчилар сафиди туриб фаолият юритапти.

Масъулият қандай оширилади?

Таълим муассасамизда махсус фанларни ўқитиш жараёнида изчиллигини таъминлаш учун 3-босқич ўқувчиларининг кўнлик амалий малакаларини ривожлантириш мақсадида ҳафтада икки кун амалиёт куни белгиланган. Ўқувчилар ўрганган янги методикаларини дарс жараёнида синиб қўришга мактаб жамоаси ҳам имконияти яратиб бераётганини айтиш жоиз. Хусусан, меҳнат таълими фани орқали қўйи синф ўқувчиларини касблар билан таништиришда ўқувчиларимиз тайёрлаган «Ҳамма касблар яхши» театрлаштирилган сахна кўринишининг аҳамияти катта бўлди.

Гуруҳлар ўртасида «Ким қандай дарс ўтади?» мусобақаси доирасида амалиёт ҳисоботлари ўтказилганда ҳам ўқувчиларнинг қўшимча адабиёт ва манбалардан унумли фойдаланиши кўзга ташланмоқда. Амалиёт жараёнидаги вазифаларни мажбурий эмас, соғлом рақобат ва мусобақа тарзида эълон қилганимизда ўқувчиларнинг мустақил изланиши ва масъулиятни ҳис қилиши анча ортди.

Дарс таҳлили муҳим

Амалиётчи ўқувчилар ўтган дарсларни таҳлил қилишда ўзларининг ҳам иштирокини таъминлаймиз. Икки йилдан буюн ҳар бир амалиётчининг алоҳида дарс таҳлили, ютуқ ва камчиликлари бўйича маълумотнома тайёрлаши ва ўтилган дарслар бўйича шахсий тақлифлар беришини йўлга қўйганмиз. Шу боис ўқувчиларимизнинг дарс босқичлари ва қирқ беш дақиқани тўри тақсимлаш борасидаги ҳаётларига барҳам берилди.

Дарсларда янгилик қилишга, мавзуга ижодий ёндашишга қўнмак бугунги амалиётчи — эртанги педагоглар жараёнда пишиб, муносиб мутахассис бўлиб етишиши ва дипломолди амалиётларининг синовларига тўлақонли жавоб бериши учун шу тариқа замин тайёрланапти.

Гулсара ҲАҚНАЗАРОВА,
Пастдарғом педагогика ва спорт коллежи ўқитувчиси

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Зангиота туманида хотин-қизларни тадбиркорликка кенг жалб этиш масаласига бағишланган семинар бўлиб ўтди.

Тадбирда 2013 йилда Зангиота тумани хотин-қизлар кўмитаси қошидаги маслаҳат маркази томонидан амалга ошириладиган, жумладан, чекка ҳудудларда истиқомат қилувчи аёлларни тадбиркорликка кенг жалб этиш бўйича бажариладиган ишлар белгиланди.

❖ Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида нодир, алоҳида қимматли ва ноёб нашрларнинг сақланишини таъминлаш, уларнинг фондиди бойитиш масалаларига бағишланган илмий-амалий семинар бўлиб ўтди.

Семинарда ёзма меросимизни аниқлаш ва жамият мулкига айлантириш, ноёб қўлёзмаларни каталоглаштириш, таъмирлаш ва консервациялашнинг асосий тамойиллари, нодир ҳужжатларни рақамли тизимга ўтказиш, Миллий кутубхона қимматли манбалар билан бойитиш каби мавзуларда маърузалар тингиланди.

❖ Пойтахтимизда Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг «Маҳалла — аҳолини манзилли ижтимоий қўллаб-қувватлаш маркази» лойиҳаси самараларига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди.

Лойиҳани амалга ошириш мобайнида аҳоли бандлигини таъминлаш, жумладан, касаначиликни ривожлантириш, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш самарадорлигини ошириш масалаларига алоҳида эътибор қaratилди. Ҳамкор ташкилотлар иштирокида ўттизга яқин бўш иш ўринлари ярмаркалари ташкил этилиб, қарийб бир ярим минг нафар аёллар ва ёшларнинг бандлиги таъминланди.

❖ Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтида ёшларнинг таълим соҳасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларига бағишланган давра суҳбати ўтказилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари кўмитаси томонидан ўтказилган тадбирда депутатлар, профессор ва ўқитувчилар, талабалар ҳамда журналистлар иштирок этди.

Юртимизда ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш борасида кенг қўламли тарғибот-тушунтириш ишлари олиб борилмоқда. Бунда, айниқса, оила, маҳалла ва таълим муассасаси ҳамкорлиги яхши самара бераётир.

Тадбирда ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлашга қaratилган қонун ҳужжатлари мазмун-моҳияти, йигит-қизларнинг бу борадаги масъулияти ҳақида сўз юритилди. Талабаларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтарилди.

❖ «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгашида Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини ўрганиш борасида амалга оширилган ишларга бағишланган анжуман бўлиб ўтди.

«Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, Тошкент давлат юридик институти ва бошқа ташкилотлар ҳамкорлигида Конституциямизни ўрганишга оид махсус тарғибот лойиҳалари амалга оширилмоқда. Жорий йилда таълим муассасалари ва маҳаллаларда ташкил этилган давра суҳбатлари, учрашув ва мулоқотларга қарийб бир юз ўттиз минг нафар ёшлар жалб этилди.

Тошкент давлат юридик институти талабаларидан иборат тарғиботчилар гуруҳи бу йўналишда фаол иш олиб борди. Улар ўз чиқишларида Конституциямизда ифодасини топган миллий ва умуминсоний тамойиллар, ёшларнинг таълим олиши, касб эгаллаши, жамиятда ўз ўрнини топиши учун яратилган қафолатлардан оқилона фойдаланиш ҳақида сўз юритди.

Тарғибот ойлари доирасида ташкил этилган «Конституция билимдони» танлови ҳам қизгин руҳда ўтди. Унда ўн беш минг нафардан зиёд йигит-қиз ўзларининг ҳуқуқий билиминини синовдан ўтказди. Тадбирда тарғибот ойларида фаол қатнашган талабалар етти нафар саволлари билан тақдирланди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўлаган материаллар асосида тайёрланди.

Энг янги тарихимизни ўрганиш муҳокамалар марказида бўлади

Самарқанд вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида Ўзбекистон Фанлар академиясининг Тарих институти, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Ўзбекистоннинг энг янги тарихи масалалари бўйича мувофиқлаштирувчи методика маркази ҳамкорлигида академик Яхё Фуломов номидаги «Ўзбек халқи ва унинг давлатчилиги тарихи» республика илмий семинарининг «Ўзбекистоннинг янги ва энг янги тарихи: фан, таълим ва кадрлар тайёрлаш муаммолари» мавзусидаги 66-йигилиши бўлиб ўтди.

Семинар давомида маърузачилар Ўзбекистоннинг энг янги тарихини ўрганиш бўйича илмий изланишлар ва таълим тизимида мустамлака даври тарихини ўқитиш масалаларининг методологияси ҳамда тарихчи кадрларни тай-

Seminar

ёрлаш муаммоларига тўхталдилар.

Кўргазмали асосда намоён этилган чиқишларда Ўзбекистон тарихини ўрганиш борасида кечаётган жараёнлар ҳақида ҳам кенг маълумот берилди.

Мунозаралар чоғида иштирокчилар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олдилар.

ҲАКИМ ЖҲҲАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Инновацион технологиялардан фойдаланишга бағишланди

Сирдарё вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида «Таълим сифатини оширишда инновацион технологиялардан фойдаланиш: муаммо ва ечимлар» мавзусида республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.

Анжуманда республикамизнинг барча вилоятларидаги ПҚҚТМОИ вакиллари, олий таълим муассасалари ҳамда умумтаълим мактаблари ўқитувчилари иштирок этди.

Ялпи мажлисда институт ректори, биология фанлари доктори, профессор А. Покилов, Тошкент ахборот технологиялари университети профессори, техника фанлари доктори Б. Ражабов малака ошириш тизими ва

тингловчилар учун масофали ўқитиш технологиясига асосланган таълим порталининг аҳамияти ҳусусида фикр билдирдилар.

Иштирокчилар мунозараларни «Ўзлуксиз таълим тизимида замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан самарали фойдаланиш», «Масофавий таълим тизимини шакллантириш технологиялари ва ўқитиш услублари», «Электрон ўқув адабиётларини (фанлар кесимида) яратиш ва улардан фойдаланиш технологиялари», «Малака ошириш ва қайта тайёрлаш тизимида педагогик жараёни ахборотлаштириш ҳамда таълимнинг инновацион моделини яратиш тажрибалари» деб номланган шўъбаларда давом эттирдилар.

Бойжигит АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Anjuman

Таълим сифатини ошириш йўлида

Фарғона вилояти халқ таълими бошқармасида илғор педагоглар ва малакали услубчилар иштирокида давра суҳбати бўлиб ўтди. Тадбир ўқув муассасаларида таълим самарадорлигига эришиш, ҳар томонлама мукамал билимга эга ёш авлодни тарбиялашга бағишланди. Бу борада мактабларда фойдаланилаётган илғор педагогик технологиялар ва воситаларнинг аҳамияти, ютуқ ва камчиликлар таҳлил этилди.

Давра суҳбатиде педагоглар баъзи ҳолларда ўқувчилар билан индивидуал шуғулланиш ва лаёқатига қараб касб-хунарга йўналтиришда бироз совуққонликка йўл қўйилаётгани,

дарс жараёнида мазмунли баҳс-мунозаралар ташкил этиш, турли касб эгалари билан учрашувлар ўтказиш, тарихий қадимжоларга, саноат қорхоналарига саёҳат уюшти-

Davra suhbat

риш муҳимлиги таъкидланди.

Шунингдек, ёшларни «Оммавий маданият» ва бошқа хавфлардан ҳимоялашда «Баркамол авлод» марказларидаги тўғарақлар, спорт секциялари, мусиқа ва санъат мактабларининг аҳамияти алоҳида таъкидланди.

Баҳодиржон ШОКИРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Бўлғуси фотожурналистлар тақдими

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида «Замонавий фотожурналистика — талабалар нигоҳида» мавзусидаги кўргазма бўлиб ўтди. Унда талабалар томонидан суратга олинган шахар манзаралари, она табиат ва маиший мавзудаги тасвирлар намоён этилди.

Ko'rgazma

— Бугунги кўргазма фотожурналистика дарсида олган билим ва қўникмаларимизни мустаҳкамлашга, ўз ижод маҳсулигимизни намоён этишга имкон берди, — дейди талаба Зиёда Ортиқова. — Тенгдошларимиз олган суратларни кузатиб таҳриба алмашдик, профессор-

ўқитувчилардан маҳоратимизни ошириш борасида маслаҳат ва йўл-йўриқлар олдик.

— Ёшлигимдан фотографияга қизиқаман, — дейди талаба Садоқат Махсумова. — Уйимизда, мактабда бирор-бир байрам ёки

тадбир ўтказилса, дарров суратга олишга шошилдим. Бу ерга ўқишга кирганимда фотожурналистика фани борлигини эшитиб, бошим осмонга етди. Мана, бугун озми-кўпми меҳнат қилиб, курсдошлар билан кўргазмада иштирок этиб турганимдан хурсандман.

Ризвоной НИЗОМОВА,
Умида ИСМОИЛОВА,
ЎЗДЖУ талабалари

Очиқ дарслар таҳлили

Тошкент шаҳри Учтепа туманидаги 4-мактабда туман ўқитувчилари иштирокида «Дарс — муқаддас» тавсияси асосида очик дарслар фестивали бўлиб ўтди. Унда илғор ва тажрибали ўқитувчилардан Умида Шукурова, Муҳлис Қаҳқорова ҳамда Назира Исаеванинг дарслари таҳлил этилди.

Таъкидлаш лозимки, очик дарслар фестивали ушбу мактабда ўтказилишининг ўзига хос сабаблари бор. Муассасада инновацион таълим услублари ҳамда шахсни ривожлантиришга йўналтирилган педа-

гогик технологиялардан фаол фойдаланиб келинаётгани боис ўқувчилар билим самарадорлиги туман миқёсида юқори кўрсаткичларни ташкил этади.

Тадбир иштирокчилари

Festival

бошланғич синф ўқувчилари ўртасида ўтказилган «Қувноқлар ва зукколар» танловига ҳам ғувоҳ бўлдилар.

Яқинда мана шундай очик дарслар фестивалини ҳар ойда мунтазам ўтказиб боришга келишиб олинди.

МУХБИРИМИЗ

Гилдирак бир элнинг минг йиллик изланишлари, кузатишлари самараси ўлароқ ихтиро қилинган бўлиши мумкин. Лекин бошқа халқлар ундан фойдаланишни ўрганиш учун шунча муддат шарт эмас. Муқоясадан мақсад шуки, тараққиёт устунлари ўзаро тажриба алмашиш асосига қурилади. Халқ таълими вазирлиги тавсия этган «Ўрган-ўргат» тадбирлар мажмуаси ҳам ўқув муассасалари орасида илгор тажрибачиларни омалаштириш, ўзаро ижодий рақобат муҳитини яратиш мақсадини кўзлайди. Ушбу тавсиянинг ўқув самарадорлигига таъсирини пойтахтимиздаги 235-мактаб мисолида ўрганишга интилдик.

ҲАМКОРЛИКА ЭХТИЁЖ КАТТА

Ҳар бир мактабда ўзига ҳос тажриба ва анъаналар шаклланиган. Уларнинг энг сараларини бошқа муассасаларга ҳам ёйиш таълим самарадорлигини оширишга хизмат қилиши шубҳасиз. Юнусобод туманидаги ушбу билим маскани ўзига яқин ҳудудда жойлашган 250- ва 70-мактаб билан ҳамкорлиқни йўлга қўйган.

— Мактаб раҳбарлари ўз фаолиятини сарҳисоб қилиш, бошқа таълим муассасаларидаги изланиш ва ютуқларни қўриб таҳлил этиш, қийслаб хулосалар чиқариш имконига эга бўлди, — дейди 235-мактаб директори Мўмина Сулаймонова. — Кадрлар билан ишлаш, дарс самарадорлигини ошириш, муассасада соғлом муҳит яратиш, ҳужжат юритиш, ихро интизоми, директор жамғармасидан мақсадли фойдаланиш, устама ҳақ белгилаш каби масалаларда тажриба алмашишга кўпроқ эҳтиёж сезилмоқда. Демак, ҳамкорлигимиз янада мустаҳкамланиб, босқичма-босқич ривожланиб боради.

КАДРЛАР САЛОҲИЯТИ БИРЛАМЧИ

Мактаб жамоаси «Ўрган-ўргат» тадбирлари, айниқса, кадрлар сифатини яхшилаш, педагоглар орасида уюшқоқлик муҳитини шакллантиришда қўл келадиганини таъкидлашди. Бунга «Устоз-шогирд» ва «Илгор тажриба мактаби»ни ташкил этиш орқали эришилмоқда. Олий педагогик маълумотли, ўқувчиларнинг ўзлаштириш кўрсаткичи юқори, иходкор, ташаббускор, ян-

гиликка интилувчан ва турли кўрик-танловлар совриндорларидан танланган ўқитувчилар «Устоз-шогирд мактаби» доирасида ёш мутахассисларга кўмак бериб келмоқда.

«Устоз-шогирд мактаби»га аъзо бўлмаган ўқитувчилар учун «Илгор тажриба мактаби» ташкил этилган. Директор,

ТАЖРИБА – ТАРАҚҚИЁТ

«Ўрган-ўргат» тадбирлар мажмуаси ўзаро ҳамкорлик ва ижодий рақобат муҳитини яратмоқда

ўринбосарлар ва малакали педагоглар томонидан машғулотларни кузатиш асносида ўқитувчиларнинг дарс ўтиш методи, касб маҳорати, ютуқ ва камчиликлари ҳар томонлама ўрганилиб, махсус жадвал ишлаб чиқилган.

— «Илгор тажриба мактаби»ни тузиш жараёнида муассасамиз кадрлари салоҳиятини қайта ва тўла ўрганиш имкони туғилди, — дейди директор ўринбосари Малика Каримова. — Айрим ўқитувчилар фанини чуқур билади, педагогик технологиялардан моҳирона фойдаланади, лекин бола психологиясидан яхши хабардор эмас. Бошқаси эса ўқувчилар билан осон тил топилади-ю, методик жиҳатдан оқсайди. Демак, икки мутахассис ўзаро тажриба алмашса, ҳар томонлама манфаатли бўлади. Шу тариқа камчиликлар бартараф этиб борилади.

Бошланғич таълим ўқитувчиси Назокат Ҳасимова иш бошлаганига энди икки йил бўлди. Узининг эътироф этишича, мактабга янги келган пайтлари жуда ҳаяжонланар,

ўқувчилар билан қандай мулоқот қилишни ҳам билмасди. Ойиниса Раҳматуллаева, Сурейё Тиллаҳўжаева, Маҳмуда Аҳмедова каби устоз педагогларнинг ёрдами билан мослашув босқичидан тез ва осон ўтиб, касбий маҳоратини ошириш устида ишламоқда.

— Устозларимдан кўрғазмалар қуроллар ясаш, бу ишга ўқувчиларни ҳам жалб қилиш орқали билимларини мустаҳкамлаб, изланишга ундашни ўргандим, — дейди у. — Синфимда беш нафар олти ёшли ўқувчи бор, улар билан ишлашда қийналардим. Устозлар кўмағида бу муаммага ҳам ечим топдик. Улар дарсимни кузатиб, болажонларни бироз чарчатиб қўётганимни таъкидлашди. Шундан сўнг бошланғич синф ўқувчиларининг физиологик ва психологик ҳусусиятларини чуқурроқ ўрганишга киришдим, тажрибали пе-

билан ҳам танишиб, янги сўзларни ёдлаб келишни тайинлайман. Шунда ўқувчи дарсга тайёр ҳолда келади ва фанга қизиқиши ортиб, савол беравери ўқитувчининг ҳоли жонига қўймайди. Бу эса айни муддаодир.

ундан яширмайди. «Ўрган-ўргат» тадбирлар мажмуасининг ўқувчилар орасида ҳам жорий қилинган ахиллик, дўстлик туйғуларининг мустаҳкамланишига олиб келаяпти.

— Мен раҳбарлик қилаётган 9-синфда аълочи, тиришқоқ ўқувчилар кўп, бўш ўзлаштирадиган, тарбиясида муаммоси бор болалар ҳам йўқ эмас, — дейди Гавҳар Каримова. — Фанларни ўзлаштиришга қийналадиган тўрт нафар ўқувчини ҳар томонлама намунали синфдошларига бириктириб қўйганмиз. Бунда уларнинг феъл-атвори, ўзаро муносабатлари, тил топиша олиш-олмаслигига ҳам эътибор қилинди. Айрим аълочи ўқувчилар бироз худбин бўлади, жамоа манфаати деган тушунчани қабул қила олмайди. Шундай ўғил-қизларни ўртоқларига ёрдам қилгани учун фахрий ёрлик билан тақдирлаб, тўғри йўналтиришга интиламиз.

«Ўрган-ўргат» тадбирлар мажмуасини жорий этиш бўйича мактабнинг иш режаси билан танишар эканмиз, бу борада амалга оширилаётган ишлар қатори, ҳали бажариладиган вазифалар ҳам кўпчилигини кўрамыз. Қолаверса, ихро жараёнида педагогларда янги-янги фикр-мулоҳазалар туғилиб, ўз таъкил ва тавсияларини билидиришаяпти. Демак, илгор таълим муассасаларининг тажрибачилари асосида «Ўрган-ўргат» тадбирлар мажмуаси мунтазам бўйиб, такомиллаштириб бораверадим.

Ғолиб БАХРОМОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Бурхон РИЗОКУЛОВ
олган сурат.

БИЛМАСАНГ, БИЛГАНДАН СЎРА

Ўқувчилар орасида «билмайман» дейишдан уялиш, тушунмаганини бошқалар олдида ошкор этишдан қўрқиб ҳоллари учраб туради. Оқибатда билмаганлари тобора ортиб, янги мавзуларни ўзлаштириши янада қийинлашади. Қарабсизки, дарсдан совиқди-қолади. Ҳар бир боланинг сирлашадиган тенгқури — дўсти-дўғонаси бўлади: ўқитувчидан сўрашга ботинолмаган саволларини, кўпчилик қаршисида айтишга ийманган фикрларини

дагог ҳамда психологлар билан суҳбатлашдим.

Яқиндагина дарсга киришга қўчиб турган муаллимнинг энди ўз кучига ишонч билан гапирётгани бежиз эмас. Мактаб ўқувчилар учунгина эмас, ўқитувчилар учун ҳам билмаганларини ўқитадиган маскандир.

Инглиз тили фани ўқитувчиси Феруза Ҳайдарова ҳам касбий меҳр қўйган ёш мутахассислардан. У «Илгор тажриба мактаби» аъзолари Галя Ҳасанова, Гавҳар Каримова каби малакали ўқитувчиларга бириктирилган.

— «Ўрган-ўргат» тадбирлари жорий этилганидан мамнунмиз, — дейди муаллима. — Устозларимиздан ҳар бир мавзунинг имкон қадар ҳаёт билан боғлиқлиги, дарсда илоҳи боғи қўйтувчи камроқ гапириб, ўқувчиларни изланишга, фикрлашга ундаши кераклигини ўргандим. Айниқса, Галя Ҳасанова ўргатган усуллари қўлаётганимдан буён дарсларим анча жонланганини эътироф этишим керак. Уйга вазифа бераётганимда кейинги мавзу

ОТА-ОНА ВА ЎҚИТУВЧИ ҲАМКОРЛИГИ

педагог буни қандай тушунади?

бўлмоқдаки, барча ота-оналарнинг педагогик кўникмаси бирдек эмас. Шу маънода ёш оилаларга фарзанднинг ҳуқуқи ва ўқишларини яхшилашга доир маслаҳат-тавсиялар бериб бориш зиён қилмайди.

Аёлга ётиғи билан тушунтирдим:

— Ўғлингиз бор-йўғи ўн ёшда. Уй ишини бажармагани учун ҳам қалталаш, ўта қаттиққўллик қилиш яхшиликка олиб келмайди. Уни меҳрибонлик билан йўлга солиш, уй вазифаларини бажаришга қўйналса, кўмаклашинг. Интизомли, ўқимшли бола келажақда етук инсон бўлиб етишишини аниқ мисоллар асосида мунтазам уқитиб туринг...

Ўқувчининг феъл-атворидан келиб чиқиб ота-онасига зарур маслаҳатлар

бериб бордим. Орадан ҳеч қанча ўтмай, боланинг кўрсаткичлари яхшиланди, топшириқларини масъулият билан бажарадиган, ҳатто дарслардан бўш вақти уй юмушларига ҳам қарашадиган бўлди.

Tajriba

Ота-оналар билан ҳамкорлик бошланғич синфларда, айниқса, катта аҳамиятга эга бўлгани боис шу воқеадан сўнг мазкур ишларни аниқ режа асосида олиб бориш лозим экан, деган хулосага келдим ва шахсий ҳаракат дастуримни ишлаб чиқдим.

Бош мақсад: таълим-тарбияда ўқитувчи ва ота-она бир-бирига кўмакчи бўлиши зарур. Бунинг учун, аввало, боланинг вақтини тўғри тақсимлаш талаб этилади. Яъни, кун тартибидан тинкииб ухлаши, уй вазифа-

рини бажариши, маънавий ҳордиқ чиқариши, овқатланиши, спорт билан шугулланиши (ва бошқалар) учун етарли вақт ажратиш ўқувчининг ҳар томонлама ривожланишини таъминлайди. Меъёридан ортиқ телевизор кўриш, компьютер қаршисида ўтириш болани толиқтирса, назоратсизлик тарбиясини издан чиқаради.

Кейинги йўналишлар бола онгидан уй вазифаларини бажариш шарт, деган қатъий тушунчани шакллантириш, ўқиш ва фанларни ўзлаштиришда кўмаклашишдан иборат. Барча ота-оналар мана шу талабга риоя этса, педагог асосий вақтини янги мавзуларни тушуниришга қаратиб, ўқитиш сифати ва самараси ошади.

Тарбиясида алоҳида ёндашув талаб этиладиган болалар учун эса вазиятдан келиб чиқиб, ушбу йўналишларини янада такомиллаштириш мумкин.

Бир неча йилдан бери мазкур тажриба асосида иш олиб бораман. Натижа кўнгилдагидек — ўқувчилар интизоми анча яхшиланди. Энг муҳими, ота-оналар фарзанди тақдирига, мактаб таълимига бефарқ эмас.

Дилдора АБДУЛЛАЕВА,
Қарши шаҳридаги 39-умумтаълим мактаби бошланғич синф ўқитувчиси

«Мустаҳкам оила йили» давлат дастурига мувофиқ умумтаълим муассасаларининг оила ва маҳаллалар билан ҳамкорлигини янада ривожлантиришга катта эътибор берилмоқда. Бирок, сир эмаски, айрим мактаб раҳбарлари, ўқитувчилар оилалар билан самарали алоқа ўрнатгани тўғрисида гапиришадими, батафсилроқ сўрасангиз, умумий фикрлардан нари ўта олишмайди. Чунки уларнинг муносабатлари кўпинча таълим-тарбиядан ташқари мақсадларга қаратилган бўлади. Ҳўш, ота-она ва педагог ҳамкорлиги, аслида, нималарга асосланиши керак?

Бир неча йил олдин мавзуларни ўзлаштиришда тенгдошларидан ортада қолаётган ўқувчининг қундалиқ дафтарига икки-уч марта оғохлантириш хати ёзиб юбордим. Ҳолат ўнгланавермади. Охири боланинг онаси ёнимга келиб, вазиятни тушунтирди:

— Ўғлимни уриб ҳам, сўйиб ҳам дарс қилдира олмаямиз. Дадаси қалтаклай-верганидан дийдаси қотиб кетди боланинг. Бирор маслаҳат беринг, нима қилайлик?..

Унинг гаплари мени ўйлантдириб қўйди. Суриштирсам, улар ўғлининг хато ва камчиликлари учун фақат жисмоний жазо қўллар экан. Бундан аён

VATANIMIZNING QUDRATLI QALQONI

Bugun «O'zbekiston harbiylari» deganda ko'z oldimizga nafaqat jismonan baquvvat, balki eng zamonaviy harbiy texnikadan foydalana oladigan, yuksak aql-zakovati, intellektual salohiyati, mustahkam irodasi, xalqiga cheksiz sadoqati bilan ajralib turadigan mard-u maydon yigitlarimiz keladi.

Prezidentimiz rahnamoligida barcha sohalarida amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmun-mohiyatida xalqimizning tinch, osuda va farovon hayot kechirishini ta'minlashga qaratilgan ezgu maqsad mujassam. Qurolli Kuchlarimiz qudratini yurtdoshlarimizning xotirjam yashashi uchun safarbar qilishda ham ana shu ezgu maqsad asosiy mezon hisoblanadi. Buning samarasi o'laroq, bugun el orasida harbiy xizmatchilar nufuzi tobora ortmoqda. Harbiy soha egalari har tomonlama moddiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlash, ularni munosib rag'batlantirib borish va yoshlarda bu kasbga intilish hamda qiziqishni yanada kuchaytirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda.

Umumta'lim maktablarida har yili 14-yanvar — Vatan himoyachilari kuni alohida tayyorgarlik bilan o'tkaziladi. Tadbirlarda ota-onalar, mahalla fuqarolar yig'ini vakillari, mehnat faxriylari, Ikkinchi jahon urushi qatnashchilari hamda harbiy xizmatchilar ishtirok etishadi. Ushbu tadbirlarni samarali, o'quvchi-yoshlar qalbidan chuqur joy oladigan tarzda, uyushqoqlik bilan o'tkazish uchun ta'lim muassasalari rahbarlari, pedagogik jamoalar quyidagi tavsiyalarga amal qilishi maqsadga muvofiqdir:

— «Vatanimiz posbonlari — osudadir osmonlari!» mavzusidagi senariyning

ijtimoiy-siyosiy ruhda bo'lishiga e'tibor qaratish;

— «Avlodlar uchrashuvi», «E'zoz va ehtirom» mavzusida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkil etish, mustaqillik davrida harbiy xizmat sohasida davlat mukofotlariga sazovor bo'lgan yurtdoshlarimizni bu tadbirlarga taklif qilish;

— «Mamlakatimiz Qurolli Kuchlari — tinchlik va osoyishtalik garovi» mavzusida Toshkent shahridagi «Vatanga qasamyod» haykali, «Mus-

taqillik va ezgulik» monumenti, «Shahidlar xotirasi» yodgorlik majmuasi, «Temuriylar tarixi», «O'zbekiston xalqlari tarixi» davlat muzeylarida, hududlardagi «Xotira xiyobonlari» va yangi barpo etilgan mustaqillik inshootlarida ochiq dars mashg'ulotlari va ijtimoiy-siyosiy mazmunda suhbat olib borish;

— ta'lim muassasalarida «Ajodlar qahramonligi — yoshlarga ibrat» mavzusida Amur Temur, Jaloliddin Manguberdi kabi ulug' sarkardalarning Vatan ozodligi yo'lida olib borgan kurashlari haqida tarbiyaviy soatlar, «Vatanparvarlik chinakam e'tiqodga aylansin!» va «O'zbekiston yigitlari — mustaqillik posbonlari» mavzularida davra suhbatlari, uchrashuvlar tashkil etish;

Tavsiya

— bolalar musiqa va san'at maktablari o'quvchilari o'rtasida «Mardlar qo'riqlaydi Vatanni» shiori ostida harbiy-vatanparvarlik ruhidagi qo'shiqlar tanlovi o'tkazish;

— yurt tinchligi yo'lida jonini fido qilgan askar va zobitlarning oila a'zolari holidan xabar olish hamda ularning farzandlarini «Prezident archasi» bayram tadbirlariga jalb etish;

— umumta'lim maktablarida o'g'il bolalar o'rtasida sport musobaqalarini tashkil etish.

«Vatan himoyachilari kuni»ni mazmunli, tantanavor ruhda va esda qolarli tarzda tashkil etish o'quvchilarda vatanparvarlik, burchga sadoqat, hushyorlik, ogohlik tuyg'ulari va harbiy xizmatga bo'lgan ishtiyoqni yanada oshiradi. Sayyoramizning turli hududlaridagi urush harakatlari, terrorizm kabi balofatlar har birimizning «tinchlik» degan so'zning salmog'i va qadrini yurakdan his etishimizga turki berishi zarur. Shunday ekan, osuda makonda yashayotgan har bir yurtdoshimiz tinchlikni ko'z qorachig'idek asrash oliy burch ekanini anglab yetishi, bunga o'z hissasini qo'shishi lozim. Quyidagi tadbir senariysida shu jihatlariga e'tibor qaratilgan bo'lib, undan ijodiy foydalanishingizni va mazmunan yanada boyitgan holda o'quvchilar xotirasida uzoq vaqt saqlanib qoladigan kecha tashkil qilishingizni tavsiya etamiz.

VATANIMIZ POSBONLARI — OSUDADIR OSMONLARI

14-yanvar — Vatan himoyachilari kunini o'tkazish uchun ma'naviy-ma'rifiy tadbir senariysi

Maktab faollar zali bayramga mos ravishda, Vatan himoyachilari kuniga bag'ishlangan shiorlar, devoriy gazetalari va bukettlar bilan bezatiladi. Mahalliy sharoit inobatga olingan holda tadbirga keng jamoatchilikning faol vakillari, tuman mudofaa bo'limi xodimlari taklif etiladi.

Dastavval O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi ijro etiladi.

1-boshlovchi: — O'zbekiston Qurolli Kuchlari safini mustahkamlash, uning salohiyatini yuksaltirish mamlakatimiz xavfsizligi, osmonimiz musaffoligi, fuqarolar tinchligi va osoyishtaligini ta'minlaydi. Bugun ana shu soha vakillarini sharaflash, qutlash imkoniyatiga egamiz! Tadbirimizga xush kelibiz!

2-boshlovchi: — Vatan ozodligi, obodligi va mustaqilligi yurt tinchligi bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbekiston o'z mustaqilligiga erishganidan so'ng birinchi navbatda Yurtboshimiz tomonidan Qurolli Kuchlar safini mustahkamlash, uning salohiyatini yuksaltirish vazifasi qo'yildi. Hozirgi kunga kelib, mamlakatimizda hech qaysi davlatning armiyasidan qolishmaydigan Qurolli Kuchlar vujudga keldi.

1-boshlovchi: — Bugungi kunda dunyo siyosiy xaritasida O'zbekiston davlati chegaralari qat'iy belgilab qo'yilgan va u daxlsizdir. Barcha davlatlar mamlakatimiz mustaqilligini tan olgan.

2-boshlovchi: — Dunyoning ko'plab mamlakatlarida davlatimiz elchixonalarini ishlash turibdi. Jahonning nufuzli tashkilotlariga mamlakatimiz a'zo etib qabul qilingan.

1-boshlovchi: — Ajdodlarimiz asrlar bo'yi orzu qilgan dorilomon kunlarni ko'rish bizga nasib etdi. Vatan mustaqilligining tobora mustahkamlanayotgani, davlatimiz dunyo uzra yuksakroq mavqega ega bo'layotgan zahirida o'zbek xalqining bunyodkorligi, mardligi va tantiligi mujassam. «Vatan himoyachilari kuni» bilan barchani muborakkob etamiz!

2-boshlovchi: — Tinchlik, xotirjamlik yo'lida xizmat qilayotgan Vatanimiz posbonlari sog'-omon bo'lishsin. (Vatan haqida qo'shiq ijro etiladi.)

1-boshlovchi: — Poytaxtimizda «Vatanga qasamyod» haykali barpo etilgan. Bu yurtimiz sarhadlarini asrab-avaylashga bel bog'lagan fidoyi o'g'lonlar sharafiga qo'yilgan muhtasham obidadir.

2-boshlovchi: — Prezidentimiz aytganidek, «...bu muhtasham badiiy majmuada tasvirlangan xalqimizning munosib o'g'loni davlatimizning betakror timsoli bo'lmish bayrog'imizni ko'ziga to'rtiy qilib, Vatan himoyasi uchun tayyorman, deb tiz cho'kib qasamyod qilmoqda. Ana shu mard va jasur farzandga oq sut bergan, bag'rida ko'tarib voyaga yetkazgan, Vatan timsoli bo'lgan munis va mo'tabar ona bamisoli o'z qo'rg'oni oldida turib, harbiy xizmatga o'tlangan jondan aziz bolasiga oq fотиha berib, unga oq yo'l tilamoqda».

(Orkestr sadolari ostida sahnaga harbiy kiyimdagi o'quvchilar chiqishadi. Iqbol Mirzoning «Vatanga qasamyod» haykali poyida» she'ri o'qiladi.)

**Ona degan so'zga egizdir Vatan,
Ona duosidan qutlug'roq ne bor.
Temuriy qalbidan mehr jo'sharkan,
Zako ko'zi bilan qaraydi me'mor.**

**Ramziy tamsillarda ibrat mujassam,
Bir laha o'zligim ko'rgandek bo'ldim!
Muqaddas mehrobdan boqarkan onam,
Poyida tiz cho'kib turgandek bo'ldim.**

**Hech kimga hech qachon bo'lmagay qaram,
Ona yurt qoshida tiz cho'kkan o'g'lon.
Eng ulug' qasam bu — onaga qasam,
Eng buyuk qasam bu — yurtga, begumon!**

**Goho jon koyitgim kelmaydi zinhor,
Rizqi ro'z, tinchlikka yo'qdek nihoya.
Ammo chovuti shay kaxatlar ham bor,
Neki aziz bo'lsa, shartdir himoya!**

**Yurtdoshim, haykalni aylab ziyorat,
Ruhingni mardlikka o'rgatgil sen ham.
Vatanga qasamyod qilgil va abad
Uni yuragingga o'rnatgil sen ham.**

(Bayramga mos tarona, chiroyli qo'shiq va raqs ijro etiladi.)

1-boshlovchi: — Biz Vatan himoyachilari,

posbonlari, mard va jasur o'g'lonlari, ichki ishlar organlari xodimlari bilan faxrlanamiz. Minglab o'g'lonlarimiz ulardagi mardlik, jasurlik va qahramonlik xislatlaridan ibrat oladi, ularga ergashadi. Shunisi diqqatga sazovorki, Prezidentimizning «O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari safida muddatli harbiy xizmatchilarga beriladigan imtiyozlar tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qaroriga asosan, muddatli harbiy xizmatni o'tab qaytgan fuqarolar uchun respublika oliy o'quv yurtlariga o'qishga kirishda test sinovlarida to'planadigan eng yuqori ballning 27 foizi miqdorida qo'shimcha ball shaklidagi imtiyoz beriladi.

2-boshlovchi — Shuningdek, «Kamolot» yoshlar ijtimoiy harakati Markaziy kengashi tomonidan Qurolli Kuchlar safida muddatli harbiy xizmatni o'tagan va harbiy tavsiyanoma bilan to'lov-kontrakt bo'yicha o'qishga qabul qilingan talabalar moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlanmoqda. Mazkur qoidaga muvofiq, 2006-yildan buyon muddatli harbiy xizmatni o'tab, o'qishga qabul qilingan 44426 nafar talabaning o'qishi uchun to'lov-kontraktning 35 foizi harakat tomonidan to'lab kelinmoqda. Muddatli harbiy xizmatni o'tab, o'qishga qabul qilingan talabalardan iborat «Vatanparvar», «Qalqon», «Posbon» kabi guruhlarga 7000 nafardan ortiq talaba jalb qilingan bo'lib, ular o'z tengqurlari o'rtasida turli targ'ibot-tashviqot ishlarini amalga oshirmoqdalar.

(Muhammad Yusufning «Ulug'imsan, Vatanim!» she'ri ifodalari o'qiladi.)

1-boshlovchi: — Aziz mehmonlar, qadrli ustozlar va tengdoshlar! Shuning bilan Vatan himoyachilari kuniga bag'ishlab o'tkazilgan tantanali tadbirimizga yakun yasaymiz.

2-boshlovchi: — Vatanimiz posbonlari omon, yurtimiz tinch, osmonimiz musaffo bo'lsin!

(Umumta'lim maktablarida Vatan himoyachilari kuniga bag'ishlab o'tkaziladigan bayram tadbirlarida metodik tavsiya va senariy ishlarnasidan asosiy manba sifatida foydalanish mumkin. Mahalliy va hududiy shart-sharoit, albatta, hisobga olinishi lozim.)

Respublika ta'lim markazi

«Ma'rifat» gazetasi muxlisiman. Rang-barang maqolalar orqali soxaga doir angliklardan muntazam xabardor bulib boramiz. Yaqinda gazeta sahifasida chop etilgan «Sinf rahbari» maqolasini uqib, menda ham mavzu buyicha fikr-mulohazalar tugildi.

Ta'lim muassasalari sinf rahbarlari tugrisidagi nizomda sinf rahbarlari ti-zimida tayanч педагог экани таъкидланган. Улар уйил-қизларнинг тақдирига ота-оналар билан тенг жавобгар шахс ҳисобланиб, ўқувчиларнинг сифатли таълим-тарбия олишини ташкил этишади. Синф раҳбари ўз олдиға қўйилган вазифани англаган ҳолда аҳил жамоани шакллантириши, ўқувчилар ўртасида дўстона муносабат ўрнатиши керак. Педагогик кузатув асосида

Яна бир мисол орқали эса синф раҳбарининг тажрибаси, ишбилармонлиги таълим си-фатини таъминлаганини кўриш мумкин. 7-синфга раҳбар этиб тайинланган ўқитувчи ишни ўқувчилар билан та-нишишдан бошлади. Улар-нинг характериғни ўрганиб чиқди, дарсадаги иштирокини таҳлил қилди. Шунда тенг-дошларидан ўзини олиб қоча-диган, одамови бир ўқувчи эътиборини тортиди. У билан яккама-якка суҳбатлашди. Маълум бўлишича, дарсада жа-

ОБОД БОҒЧА

унда болалар қамрови ошиши тайин

Газетанинг 100-сонида chop etilgan «Болға тўлган боғча-лар» мақоласини ўқиб, болаларни мактабга таълимга кўпроқ қамраб олишга онд тажрибалар билан танишдик ва бу буйича Жиззах вилоятида қилинаётган ишлар хусусида ёзишни жоиз деб билдик. Худуддаги 176та мактабга таъ-лим муассасасида 21281 нафар, яъни 17 фойз бола тарбия-ланмоқда. Боғчаларға жалб қилинмаган 6405 нафар кичкин-той эса 207та қисқа муддатли гуруҳларда мактаб таъли-мига тайёрланмоқда.

Дўстлик, Жиззах, Зомин, Галлаорол туманлари ва Жиззах шаҳри мактабга таълим муассасаларидан бтаси 2010 йилдан ЮНИСЕФ билан ҳамкорликда фаолият юритади. Уларда қисқа соат-ли гуруҳлар ташкил этилиб, 150 нафар бола тарбиялана-япти.

Таҳлиллар натижасига кўра, муассасаларнинг 353та гуруҳи бўш тургани аниқлан-ди. Жумладан, шаҳардаги 32-«Камалак» номли МТМнинг бта гуруҳ хонаси вилоят молия

бошқармаси томонидан 71 миллион сўм маблағ ажрати-либ, таъмирланди. Ҳамкор-ликда жиҳозланиб, бта қисқа соатли гуруҳлар очилди ва 120 нафар бола жалб этилди. 39-«Наврўз» номли МТМ фи-лиалининг 5та хонасида 45 миллион сўмлик таъмирлаш ишлари бажарилди. Обод бўлган боғчада болалар қам-рови 50 нафарға ортди.

Мактабга ёшдаги бола-ларни мактаб таълимига кенг қамровда тайёрлаш ҳамда МТМга жалб этиш мақсадида «Кичкинтой-ши-

ринтой», «Болажон» спорт мусобақалари мунтазам ра-вишда ўтказилиб, ота-оналар тақлиф этилаяпти. Уларнинг қизиқишлари ва тақлифлари атрофлича ўрганилмоқда. Муассасалар ўртасида рақо-бат муҳити яратилиши ҳам иш жараёнининг яхшилани-шига сабаб бўлаётир.

Ютуқлар билан бирға, кам-чиликлар ҳам борлигини ай-тиш лозим. Хусусан, соҳада номутахассис раҳбар ва тар-биячилар фаолият юритаётган-ини инобатға олиб, кадрлар-нинг малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш дастурини тўғри режалаштириш долзарб масала бўлиб турибди.

Гулчехра АРИБЖАНОВА,
Жиззах вилоят халқ
таълими бошқармасининг
мактабга
таълим муассасалари
мутахассиси

СИНФ РАҲБАРИ — ТАЯНЧ ПЕДАГОГ

уларни назорат қилиб, зарур ҳолларда ёрдам бериши ло-зим. Агар у ишни тўғри таш-кил этса, паст ўзлаштирувчи, тўполончи ўқувчиларни ҳам айлочилар сафига қўша ола-ди. Акс ҳолда эса, интилув-чан, иктидорли йигит-қизлар-нинг қизиқишини сўндириб қўйиши мумкин.

Мисол учун бир мактабда бўлиб ўтган воқеани келти-риб ўтай. Ўқувчилар 7-синф-ни яхши натижалар билан якунлашади. Лекин 8-синфда бошқа синф раҳбари тайин-лангач, ўқув йили ўртасидаёқ кўрсаткичлар пасайиб кетади. Болалар қайсар, топшириқ-ларни вақтида бажармайдиган бўлиб қолишади. Ўзаро муно-сабатларға ҳам путур етади. Мактаб раҳбариятини бу ҳол таъвишга солиб қўяди. Шун-дан сўнг вазиятни ўрганиш учун ўқувчилар билан якка тартибда суҳбат ўтказилади. Маълум бўлишича, янги синф раҳбари ҳали унга мослашиб улгурмаган ўқувчиларға ҳук-мини ўтказа бошлаган. Узр-ли сабабларға кўра вазифани бажара олмаганларни тенг-дошлари олдида уялтирган, ҳатто шахсиятиға теккан. Му-аммо ойдинлашгач, раҳбария-ят зудлик билан синф раҳба-рини ўзгартириб, вазиятни ўнглаб олган.

воб бераётганда син-фдошлари масҳара қиларкан. Шу боис бу йигитча ўқитувчи бирор нарсга сўрагандан билган-ини ҳам айтишга кўрқиб қолган. Қисқаси, синфда муҳ-ит бузилган. Ўқитувчи ўқув-чилари билан алоҳида-алоҳи-да суҳбатлашиб, ота-оналар билан ҳам маслаҳатлашиб, муаммоларға барҳам бериш йўлларини излай бошлади. Табиийки, саъй-ҳаракатлари самарасиз кетмади. Аста-секин ўйил-қизлар ўртасида дўстона муносабат, уюшқоқлик шак-лланди. Синф биринчилар қаторига чиқиб олди.

Ўқувчиларнинг дарсдан бўш вақтини мазмунли ўтка-зиш, иктидорли йигит-қизлар-ни қўллаб-қувватлаш ҳам синф раҳбарининг вазифаси ҳисобланади. Бунда ота-она-лар, маҳалла билан ҳамкор-ликда учрашувлар, дарса суҳ-батлари ўтказиш фойда бера-ди. Ҳар бир ўқувчини қизиқи-шиға кўра мактабда ва мак-табдан ташқарида ташкил этилган фан ва спорт тўғарақ-ларига жалб этиш ҳам синф раҳбарига масъулият юклайди.

Г.ЭГАМНАЗАРОВА,
Бешариқ туманидаги
25-мактаб директорининг
маънавий-маърифий
ишлар буйича ўринбосари

Aks sado

Газетанинг 28 ноябрь сонида чиққан «Махсус таълим: замонавий педтехнологиялар зарур» мақоласида муҳим масала кўтарилган. Чиндан ҳам, бугун махсус таълимда, айниқса, кар болаларни ўқитишда янги методларни татбиқ этиш долзарб ҳисобланади.

ДАСТУРЛАШТИРИЛГАН ЎҚИТИШ

махсус таълимда қўл келади

Бошланғич синфда кар ўқувчилар барча умумтаълим предметларини ўрганаётганда нутқни шакллантиришға қаратилган коррекци-он ишлар олиб борилади. Шундай бўлса-да, етарлича сўз захирасини ўзлаштира олмаслик-дек муаммолар вужудға келмоқдаки, кар ўқув-чиларда табиатшунослик тушунчаларини шак-ллантиришнинг дидактик тизимини яратишға эҳтиёж сезилаётир. Шу маънода ҳар бир ўқув-чининг таълим жараёнидаги мустақиллиғига ва ўқув ахборотларини қабул қилиш ҳамда қайта

ишлашини ташкил қилишға ёрдам берувчи ти-зим — дастурлаштирилган ўқитишдан фойда-ланиш мақсадағи мувофиқ.

Дастурлаштирилган ўқитишда ўқув матери-алини таҳлил этиш, муносибини танлаш, ман-тикий изчилликка rioya қилиш талаб этилади. Мазкур усул ҳақида тасаввур тугал бўлиши учун биргина мисол келтириш жоиз. Олайлик, жад-валда табиат ҳодисалари номи берилади ва хоссаларига ажратилган каталар бўш қолди-рилади.

Табиат ҳодисалари	Ранги	Тиниқлиги	Нима кузатилади?		Бошқа хоссалари
			Илиқ ҳавода	Совуқ ҳавода	
Қор					
Муз					
Сув					

Жадвални тўлдиришда синф гуруҳға бўли-ниб ёки карточка асосида якка тартибда иш-лаши мумкин. Жавоб беришда қийналган бо-лаларға таняч сўзлар тақлиф қилинади. Дас-турлаштирилган ўқитиш коррекцион-педагогик вазифаларни амалға оширишда қулай бўлиб,

бу усулдан фойдаланилганда ўқувчилар анча фаоллашиб, янги маълумотларни қизиқиш би-лан ўзлаштиришади.

Дилрабо СУЛТОНОВА,
Низомий номидаги ТДПУ дефектология
факультети катта ўқитувчиси

ҚИЗИҚАРЛИ, МАЗМУНЛИ ВА САМАРАЛИ ДАРС

бошланғич таълимнинг муҳим қоидаси

Бошланғич таълим бола билимиға пойдевор қўйиладиган давр ҳисобланади. Шу боис бу ёшда ўқувчининг қизиқишлари ва ўзига хос иктидорини аниқлаш ва ривожлантиришға ало-ҳида эътибор қаратиш муҳим.

Пойтахтимиздаги 97-умумтаълим мактаби бошланғич синф ўқитувчиси, халқ таълими аъло-чиси Сайёра Саъдиева ҳам болажонларға билим бериш баробарида ақли, зехни ва идрокини шакл-лантиришға интилади. Турли кўргазмалли восита-лар, интерфаол методлар орқали болалар диққа-тини жамлаб, машғулотларни қизиқарли ва маз-мунли ташкил қилади.

Яқинда «Ўзбекистон — менинг ватаним» мавзу-сида ўйин дарсини уюштирди. Унда ўқувчилар уч гуруҳға бўлиниб, «Зукколар», «Билимдонлар», «Чак-қонлар» деб номланди. Ўқитувчи таркатган тест са-волларига тўғри жавоб берган иштирокчилар дарс руҳига ва ўқувчи ёшиға мос қизиқарли рағбат вос-италари орқали баҳоланди.

Болаликда олинган билим тошға ўйилган нақшға ўхшатилиши бежиз эмас. Зеро, ёш авлодға сабоқ

бериш учун ўқитувчидан нафақат билим, балки ма-ҳорат, малака, болаларни севиш ҳам талаб этилади.

Бурхон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

Мактаб ўқувчисининг овқатланиш жараёнини тўғри ташкил қилиш саломатлигини асрашда муҳим роль ўйнайди. Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 августдаги «Таълим муассасаларида ўқувчиларнинг соғлом овқатланишлари учун шарт-шароитларни яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори бу жараёнда учрайдиган камчилик ва муаммоларни бартараф этишнинг ҳуқуқий-меъёрий асоси бўлмоқда.

Қарор ижросини таъминлаш мақсадида юртимиздаги барча умумтаълим мактабларида, коллеж ва лицейларда ўқувчиларнинг овқатланиш рационини яхшилаш орқали уларнинг жисмонан ва руҳан ривожланишига шарт-шароит яратилмоқда. Мактаб ошоналарининг тоза-озодлиги, зарур жиҳозлар билан таъминланганлиги, энг муҳими, бола организми учун керакли рацион билан бойитилган озиқ-овқат маҳсулотларининг муҳайё қилиниши эътиборталаб масала.

Пойтахтимизнинг Ҳамза туманидаги 153-умумтаълим мактабида 457 нафар бола таълим олади. Ушбу таълим муассасасига Иззат, Майна Ҳасанова, Алимкент, Зангори кўчаларида яшайдиган болалардан ташқари узоқ масофадан катнаб ўқийдиган ўқувчилар ҳам бор. Мактаб ошонасида ўқувчилар хоҳиш ва эҳтиёжларига мос миллий, енгил ҳазм бўлувчи таомлар пиширилиши — биринчи талаб. Мактаб раҳбари Насиба Мавлонова бу борада олиб борилаётган ишлар ҳақида қуйидагиларни гапириб берди:

— Ҳақиқат бир сменада бўлгани боис асосан катта танаффус пайти мактаб ошонаси гавжумлашади. Ошпазларнинг қўли-қўлига тегмайди. Таомлар нархининг арзон бўлишига алоҳида аҳамият қаратилади. Ўзбек миллий таомлари: мастава, мошхўрда, угра, хонин, ошни ўқувчилар хуш кўриб истеъмол қилишади. Овқат таомномаси мактаб ҳамширасининг тавсияси ва маслаҳати билан тузилади. Унинг таркиби гўшт ва сабзавот, макарон ва ёрма маҳсулотлари, дуккакли ўсимликлардан иборат бўлиб, бу физиологик ривожланишда бўлган бола организм учун зарурий оқсил, ёғ, углевод ва бошқа микроэлементларни беради. Куз-қиш мавсуми бошланиши олдидан аксарият таомларда ишлатила-

диган пиёз, картошка, сабзани анча вақтгача етадиган қилиб ғамлаб қўйди. Бўка туманидаги деҳқон фермер хўжалиқларидан сабзавот ва полиз маҳсулотларини арзон нархда келтирсак, ўқувчи учун тузиладиган таомнома ҳар жихатдан ўзини оқлайди. Умумий ўрта таълимдан

тахтимиздаги бир нечта академик лицей ва касб-хунар коллежлари ошоналари фаолиятини тартибга солиш ва уларнинг меъёрий талабларга мос ишлашини назорат қилиш бўйича ишчи гуруҳи тузилди. Гуруҳ аъзолари томонидан аниқланган камчиликлар юзасидан ўша таълим даргоҳларининг мутасаддиларига тегишли кўрсатма ва йўл-йўриklar берилди. Ўқувчиларнинг саломатлигига зарар етказувчи озиқ-овқат маҳсулотларини сотмаслик, санитария-гигиена талабларидан четга чиқмаслик, ўқувчиларнинг психофизиологик ривожланишини инобатга олган ҳолда имкон даражаси-

ўз вақтида ва меъёрида овқатланиш, организм учун зарурий рационни вақтида қабул қилиш, аслида, ҳар бир киши учун катта аҳамиятга эгадир. Айниқса, ўсиб келаётган фарзандларимизнинг тўғри овқатланишини ташкил этишга қаратилган чора-тадбирлар мутасадди ташкилотлар томонидан жорий қилинади.

Рауф Қосимов, Ўзбекистон давлат санитария-эпидемиология назорат марказининг болалар ва ўсмирлар гигиенаси бўлинимаси санитария врач:

— Тан олиш керак, ҳозирги вақтда сунъий озиқ-овқат маҳсулотлари

Dolzarb mavzu

сат этилади. Гамбургер, чизбургер, хот-дог, чипс, кириешка, хрустяшка каби фаст-фуд маҳсулотлари мутлақо тақиқланади. Яроқлилик мuddати тугаган ва сифати кафолатланмаган, бир кун аввал тайёрланган овқат, ветеринария назоратидан ўтмаган гўшт, балиқ ва товуқ маҳсулотлари, уй шароитида қилинган таом ва кремли қандолат турлари ҳам мумкин эмас. Бундан ташқари, умумтаълим мактабларида ташкил қилинган буфетлар санитария-гигиена талабларига тўлиқ жавоб бериши керак. Бу ерда канализация тармоғи, вентилятор, музлатгич, идиш-товуқ ювиш мосламалари ўрнатилган тақдирда тўғри овқатланишга қўйилган талаблар ижроси ҳақида гапириш мумкин бўлади.

— Организм учун зарурий озиқ моддалар — оқсил, ёғ, углевод, витамин ва минерал тузларни имкон қадар табиий озиқ-овқат таркибидан қабул қилишнинг аҳамияти катта, — дейди терапевт Башорат Холматова. — Катта ёшдагилар билан ўсмирлар организм орасидаги тафовут овқатланишда ҳам кўзга ташланади. Масалан, 1 ёшдан 11 ёшгача бўлган болаларнинг кальцийга бўлган суткалик эҳтиёжи 1000 мг., фосфорга бўлган эҳтиёжи 1500 мг.га, темирга бўлган эҳтиёжи эса 15 мг.га тенг. 11 ёшдан 18 ёшгача бўлган ўсмирларда бу кўрсаткич янада кўпроқ бўлиши керак. Демак, умумтаълим мактабларида, касб-хунар коллежлари ва академик лицейларда ўқийдиган фарзандларимизнинг овқатланиш жараёнига, аввало, оилада ота-оналари кўпроқ диққат-этибор қаратишлари керак. Қолаверса, умумий овқатланиш шохобчалари — ошона ва буфетларда шарт-шароитни яхшилаш, сифатга эътибор қаратиш, меъёрни сақлаш лозим.

Ўқувчиларнинг овқатланиш рационига қўйилган барча талабларга фақат таълим муассасалари эмас, ота-оналар ҳам rioya этишга ҳаракат қилишса, соғлом ва барқамол авлодни вояга етказишдек эзгу ишга замин яратилган бўлар эди.

Хулқар ТҲИМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

ТҲҲҲҲ ОВҚАТЛАНИШ

бунда шарт-шароит ва рацион катта аҳамиятга эга

кейинги босқич — академик лицей ва касб-хунар коллежларида ўқувчилар мактаб ўқув дастурларини такомиллаштирилган ва чуқурлаштирилган тарзда ўтганликларини учун дарслар 45 минутдан эмас, балки 80 минутдан белгиланган. Бир кунда икки ёки уч дарсда қатнашган ўқувчи жисмонан ва руҳан толиқади. 30 минутлик танаффусда болалар тўғри овқатланиш орқали ана шу толиқишни бартараф этиши мумкин. Бинобарин, ўқувчи-ёшларнинг ўз вақтида овқатланиши учун шарт-шароит яратиш ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида ҳам муҳим масалага айланиши керак.

Шамсиддин Жумаев, Ўрта махсус, касб-хунар таълими марказининг маънавий-ахлоқий тарбия ва спорт бўлими бошлиғи:

— Мамлакатимизда 1430-та касб-хунар коллежи (24-та филиал), 143та академик лицей фаолият кўрсатмоқда. Бу таълим масканларининг барчасида ўқувчиларнинг тўғри овқатланишини йўлга қўйиш масаласига жиддий эътибор қаратилаяпти. Албатта, улардаги шарт-шароит ва имкониятлар бир хил эмас. Ўтган 2011-2012 ўқув йилида пой-

да калорияга бой, витаминлар билан тўйинтирилган таомлар тайёрлаш борасида таълим масканлари раҳбарларига зарур маълумот ва кўрсатмалар берилди.

Дарҳақиқат, «тўғри овқатланиш» деган ибора заманида боланинг саломатлигини асраб-авайлаш мақсадигина эмас, балки мамлакатимизни ривожлантиришга ўз касби, билими, салоҳияти билан ҳисса қўша оладиган ўғил-қизларни вояга етказишдек эзгу мудо ҳам бор.

Мутахассислар инсон саломатлигини таъминловчи бир нечта омилни алоҳида таъкидлаб кўрсатишади. Агар ҳар бир киши ана шу тартиб-қоидаларга rioya қилса, нafaқат соғлиғи билан боғлиқ муаммоларни бартараф этади, балки ўз умрини ҳам узайтирган бўлади. Биринчи омил — санитария-гигиена талаблари бўлса, иккинчи шарт — жисмоний юклама мезонларидир. Кейинги ўринга тўғри овқатланиш масаласи қўйилади. Ҳар учала тартиб-қоиданинг умумлашмаси сифатида «меҳнат қилиш ва дам олиш» тўшунчаси ҳосил бўлади. Тўғри овқатланиш эса вақт, озиқ моддалар таркиби, меъёр тўшунчаларини қамраб олади.

кўпайди. Ярим тайёр, дудланган, пакет ва идишларда қадоқланган бу маҳсулотларни табиий озиқ-овқат хилларидан асло устун қўйиб бўлмайди. Сут ўрнига «Кока-кола», куруқ мевалардан тайёрланган компот ўрнига газланган ичимлик истеъмол қилишнинг зарарини билмайдиган фарзандларимизга тўғри маслаҳатни ота-оналар, мутахассислар, педагоглар бериши керак. Оқсил, ёғ, углевод каби озиқ моддалар, витаминлар, минерал тузлар таркибида турли микроэлементлар бўлиб, уларнинг барчасини табиий озиқ-овқат орқали кўпроқ олиш мумкин. Овқатланиш масаласида, айниқса, болалар тановулида саломатлик учун хавфли ва зарарли бўлган озиқ-овқат маҳсулотларидан сақланиш зарур. Бу каби муаммоларнинг олдини олиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Бош давлат санитария врачининг 2010 йил 18 сентябрда 8-сонли қарори қабул қилинган. Ушбу қарорга мувофиқ, таълим муассасаларида ўқувчилар овқатланиши учун гўшт (1-категория), товуқ ва балиқ, сосиска, колбаса, сут, тухум, мева ва сабзавот, ёрма, нон каби assortимент маҳсулотларига рух-

КИТОБ БИЛАН ОШНО ҚАЛБЛАР

Юнусобод туманидаги 206-боғча-мактаб мажмуасида 3—4-синф ўқувчилари ва тайёрлов гуруҳи тарбияланувчилари ўртасида «Китоб — менинг дўстимсан!» мавзусида ёш китобсеварлар тадбири бўлиб ўтди. Тадбирда болалар турли эртақлардан саҳна қўринишлари, шеърли мушоиралар ва ўзбек халқ мақоллари айтишуви орқали ўзбек адабиёти, халқ озаки ижодига бўлган қизиқишлари ва эҳтиромларини кўрсатдилар.

Китоб — ҳазина, қанчалик кўп мутлола қилган сари унинг эшиклари янада кенгрок очилаверади. Ушбу тадбир ҳам миллий қадрият ва анъаналаримизни, буюк сиймоларимизнинг ҳаёт ва ижодини — келажагимиз бўлган ёш авлод онгига китоб орқали сингдиришдек эзгу мақсадга хизмат қилиши шубҳасиз.

Гулнора МУКСИМОВА,
шу мактабнинг бошланғич синф ўқувчиси
Бурхон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

БЕЛГИ ЙЎҚОЛДИ-Ю, ВАЗИФАСИ ҚОЛДИ

1940 йили қабул қилинган ўзбек алифбосида юмшатиш белгиси(ь) деб номланувчи белги бор. Аслида мазкур белги рус тили орқали ўзлашган сўзлардаги баъзи товушларнинг юмшокроқ тарзда, тил учиди талаффуз этилишини назарда тутди. Адабий ўзбек тилида эса юмшоқлик-қаттиқлик ҳодисаси йўқ. Лекин русча сўзлардаги шаклини бузмаслик мақсадида шу пайтга қадар юмшатиш белгиси ь кириллча имломизда анъанавий тарзда сақланиб қолди. 1956 йили тасдиқланган имло қоидаларида ҳам ьнинг қўлланиши ўрни махсус кўрсатиб ўтилган: "Сўз ва бўғин охирида келган ундошнинг юмшоқ айтилишини билдириш учун юмшатиш белгиси ёзилади: январь, артель, мебель, автомобиль, секретарь, боль-шевик каби".

Ўзбек-лотин алифбосига эса, мазкур белги қабул қилинмаган. Чунки, юқорида таъкидланганидек, она тилимизда товушлар қаттиқ-юмшоқлигига кўра фарқланмайдиган, яъни маъно ажратиш вазифасини бажармайдиган. Рус тилида эса *брат(ака-ука) — брать(олмоқ), стол(буюм) — столь(шунчалик), угол(бурчак) — уголь(қўмир), мат(тўшак) — мать(она), жест(қаттиқ) — жесть(мимика), был(бўлди) — быть(афсона), шест(олти) — шесть(таёқ), туш(ўйин) — тушь(бўёқ)* каби сўзлардаги талаффуз бир-биридан кескин фарқланади: мазкур жуфтликдаги сўзларнинг ҳар бири алоҳида-алоҳида лугавий маънога эга, бошқа-бошқа сўз туркумларига мансуб бўлади. Кўринадики, мазкур белгининг рус тилида бўлиши ҳамда бажарадиган вазифаси ўринли, ўзбек тилида қўлланиши эса шартли. Шу боисдан ўзбек-лотин алифбосига олинмагани ҳам табиий.

Айни пайтда таъкидлаш лозимки, юмшатиш белгисининг лотинча алифбомизда ўзига хос ўрни бор. Бу Европа тилларидан ўзлашган айрим сўзлар имлосида кўринади. Масалан, *бульон* сўзининг янги имлодаги шаклини олиб кўрайлик: *bulyon*. Хўш, нима сабабдан у ҳарфи ёзилмоғи керак, *bulon* шаклида ёзиб бўлмай-дими? Йўқ, чунки мазкур

сўзнинг ҳозирга қадар шаклланган талаффузи бутунлай ўзгариб, бошқа бир сўзга айланиб кетади. Агар шу ҳолатда кириллчага ўгириладиган бўлса "булон" юзга келади. Демак, ушбу сўздаги юмшатиш белгиси лотинча ёзувимизда у ҳарфи орқали берилмоқда. Натижада кириллча *бульон* ўз шаклини муайян маънода сақлаб қолмоқда, айни пайтда, ўзбеклар нутқида хос жонли талаффуз тикланмоқда. Айни шундай ҳолатни *сеньор, павильон, батальон, медальон* каби сўзлар имлосида ҳам кузатиш мумкин. Аслида мазкур типдаги сўзларни ки-

Millat mulki

риллча алифбода ўқишда қийинчилик туғилади. Чунки бу сўзлар билан биринчи марта дуч келган ўқувчи уларни қай тарзда талаффуз этишга иккиланиб қолади. Бунинг сабаби оддий: бизнинг нутқимизда товушларнинг юмшоқ-қаттиқлигига эътибор берилмайдиган. Одатда, сўзнинг охиридаги ь белгиси ҳеч эътиборга эга бўлмаганидек, *сеньор*даги ь белгиси ҳам маълум бир кўрсатма бера олмайди. Оқибатда *сенор, сениор, сенйор* каби айтилишлар пайдо бўлади. Лотинча алифбомизда айни шу масалада енгиллик туғилди: биз энди уларни *senyor, pavilyon, batalyon, medalyon* шаклида ёзамиз ва осонгина талаффуз этамиз.

Юмшатиш белгиси(ь)нинг яна бир ўзига хос вазифаси айрим русча фамилияларнинг ёзилишида кўринади. Масалан, *Васильев, Игнатьев* каби фамилиялар юмшатиш белгиси билан ёзилади. Уларни лотинча алифбога ўнгирганда *Vasilyev, Ignatyev* каби шакллар ҳосил бўлади. Агарда у ҳарфисиз ёзилса *Vasilev[Василев], Ignatev[Игнатев]* тарзидаги талаффуз юзга келади. Демак, у ҳарфи билан ёзиш орқали ҳозирга қадар эришилган талаффуз меъёрлари ҳам сақланиб қолади.

Маълумки, юмшатиш белгиси(ь) рус орфографияси қоидалари бўйича айрим ҳолларда айириш белгиси вазифасида ҳам қўлланади. Бунга *Ильин, Ильич*

типидаги фамилияларни мисол келтириш мумкин. Агар юқоридаги қоидага амал қилинадиган бўлса, лотинча алифбода мазкур сўзларни *Ilyin(Илийн), Ilyich(Илийч)* тарзида ёзиш лозим бўлади. Ваҳоланки, *Ильин, Ильич* типдаги сўзларда ь белгиси ўзининг иккинчи вазифасида, яъни айириш белгиси вазифасида ишлатилган. Шу сабабли ҳам улар лотинчада *I'in, I'ich* шаклида, яъни тутуқ белгиси билан ёзилиши керак.

Маълум бўлаётирки, кириллча алифбомиздаги юмшатиш белгиси(ь) ўзбек-лотин алифбосига олинмаган бўлса-да, лекин унинг ўзига хос вазифаси сақланиб қолган. Бинобарин, лотинча имломизнинг имкониятлари ь белгисига юклатилган вазифаларни бажара олади. Айниқса, *сеньор, бульон* каби сўзлар, *Васильев* типдаги фамилияларни ўгиришда лотинча алифбомиздаги у ҳарфи жуда қўл келади. Бинобарин, кириллча ёзувимизда эришилган талаффуз меъёрлари сақланиб қолади, ҳатто уларнинг айтилиши жонли талаффузга мослашади. Айни пайтда *Ильин, Ильич* типдаги русча фамилияларни ўгиришда тутуқ белгисининг қўлланилиши ёлдан кўтарилмаслиги лозим. Шу билан бирга, айрим матнларда тутуқ белгисининг ноўрин қўлланишини ҳам учратиш мумкин: *mebel', al'bom, sen'or* каби.

Аслида, она тилимизда қўлланадиган ҳар бир сўз, у қайси тилдан ўзлашганидан қатъи назар, миллий бойлигимиз саналади. Шу сабабли ҳам уларнинг имлоси, ўзбек адабий тилида тўғри ёзилиши ниҳоятда муҳим. Чунки халқ таълими системасидаги ҳар бир ҳужжатнинг имло қоидалари асосида хатосиз ёзилиши таълим жараёнининг кейинги босқичларида ижобий таъсир кўрсатади. Акс ҳолда, мактабда берилган шаҳодатнома ёки коллеж дипломидаги имловий чалкашликлар олий таълимга ҳам кўчиб ўтиб, ижтимоий ҳаётимизга салбий таъсир кўрсатади.

Равшан ЖОМОНОВ,
филология фанлари
номзоди

Хоразм вилоят халқ таълими бошқармаси қошидаги фахрийлар уюшмасининг бир гуруҳ аъзоларининг мустақиллик йилларида қўлга киритилган унутқлар, сўнгги йилларда амалга оширилган бунёдкорликлар билан танишиш мақсадида Тошкент шаҳрига саёҳати уюштирилди.

— Ҳазрати Имом мажмуасини зиёрат қилар эканмиз, у ерда амалга оширилган ишларни кўриб ҳайратимиз ошди,

фурур, шукроналик туйғулари чулғади. Энг замонавий андозалар асосида қурилган "Бунёдкор" стадиони ҳайратимизга

ТАЪЛИМ ФАХРИЙЛАРИ САЁҲАТДА

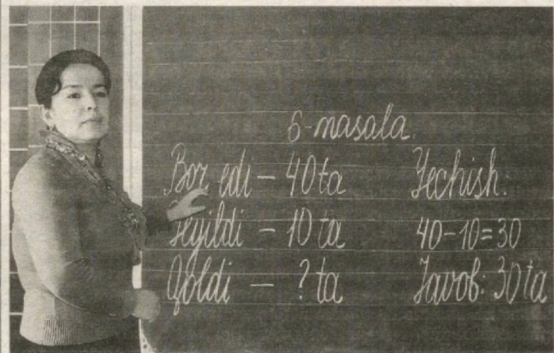
— дейди узоқ йиллар Хонқа туманида халқ таълими тизимида ишлаган Собиржон Сеттиев. — Бугун мўътабар зиёратгоҳга айланган «Шаҳидлар хиёбони»да Ватан учун жон фидо қилган аждодларимиз хотирасига кўрсатилган эҳтиромни кўриб қалбимизни

минг ҳайрат қўшди.

Айни кунларда фахрийлар ўз вилоятларидаги умумтаълим мактабларида уч авлод учрашувларини ташкил этиб, саёҳат таассуротларини ёш авлодга сўзлаб бермоқдалар.

Мухаббат ТЎРАБОВЕВА

ЁШ ПЕДАГОГЛАРГА КЎМАК МУҲИМ

си, дарсларда замонавий технологияларни қўллаш усуллари каби муаммоларни қамраб олган очик дарс ўтдилар. Муҳокамада иштирок этган мутахассислар интерфаол усуллардан фойдаланиб ўтилган бундай машғулотларнинг таълим самарадорлигини оширишдаги аҳамиятига алоҳида тўхталдилар.

Таъкидлаш лозимки, ушбу таълим муассасасида устоз-шогирд тизими ҳам намунали йўлга қўйилган. Устоз ўқитувчилар ўз тажрибаларини ёш педагогларга ўргатиб, ёш авлоднинг пухта билим олишини таъминлашга эътибор қарата-яптилар.

Суратларда: тажрибали ўқитувчилар — Ш.Маҳмудова, Н.Солиева очик дарс ўтмоқда.

А.ҲАЙДАРОВ олган
суратлар.

Сув — ҳаёт манбаи. У Ер юзидаги жамики мавжудотларнинг яшаши учун нихоятда зарур ичимлик. Шу боис азал-азалдан табиатта тириклик ато этган тўрт унсурдан бири ҳам сув деб айтилади.

Кўпчилигимиз мактаб чоғиданоқ инсон организмнинг 70 фоизи сувдан ташкил топганини яхши биламиз. Танамиздаги ҳар бир ҳужайра эса зарралараро суюқликда «сузиб юрадиган» ингичка деворли кичик «аквариум». Ҳужайрадаги суюқлик микдори унинг тахминан 50 фоиз оғирлигига тенг экан. Сув инсон организмдаги кўплаб жараёнларнинг «назоратчи»си бўлиб, уларнинг яхши кечиши учун суюқлик микдори меъёрида бўлиши ва мунтазам равишда тўлдириб борилиши зарур, деярлик қандайдир тадқиқотчилар. Уларнинг сўзларига кўра, организмдаги сувнинг микдори ёшга боғлиқ экан, аниқроғи, инсон ёши қанча катта бўлса, танасидаги сув шунча камайиб бораркан.

низмга моддалар алмашишуви жараёнларининг меъёрида кечиши учун талаб этилади. Лекин бу тавсия меъёридаги вазнга эга одамлар учун берилди. Вазн бора-бора ўзгаришлар эса маълум аниқликни талаб этади. Сабаби, сувни етарлича истеъмол қилмаслик ёки ортқича ичиш кўп ҳолларда сувсизланиш ёки захарланишга олиб келиши эҳтимолдан холи эмас.

Манбаларда келтирилишича, ўтган асрнинг ўрталаридаёқ парҳезшunosлар ҳар 1 килокалорияга 1 литр сув ичишни маслаҳат беришган. Бунда улар баъзи овқатлар

ҲАЁТБАХШ ИЧИМЛИК

уни қачон ва қанча ичиш лозим?

Чақалоқлар организмдаги сув тана вазнининг 70—75 фоизини, 1 ёшдан 10 ёшгача бўлган болаларда 60—65 фоизини ташкил этади, ҳолос. Яна таъкидлашчи, қаришнинг сабабларидан бири ҳам айнан организм тўқималарида сувнинг сақланиб қолиш хусусиятининг йўқолишидир. Ушбу маълумотлар инсоннинг умргузаронлик қилишида муҳим ўрин тутадиган ҳаётбахш ичимлик — сувнинг аҳамиятини яна бир қарра намойён этади.

Кўпчилик сувни тез-тез ичиб туриш фойдали эканини билади, лекин мазкур қоидага амал қилмайди. Баъзи одамлар фақат чанқаганида сув ичса, қолганлари унинг ўрнини бошқа ичимликлар билан тўлдиради. Яна бошқа бирлари бир кунда қанча сув ичиш лозимлигини, қолганлари айнан қандай сув ичиш кераклигини билмаслигини айтиди.

Ҳўш, сув нима сабабдан ичилади ва уни қанча микдорда истеъмол қилиш мақсадга мувофиқ?

Таъкидлашишича, инсон организмиде сув ҳавзасига ўхшайди. У мунтазам равишда сув талаб этади, танага тушган сув эса маълум муддатдан сўнг чиқариб ташланади. Организмдан чиқиб кетадиган сувнинг асосий қисми тер ёки пешоб орқали ажралади. «Km.ru» электрон саҳифасида берилишича, терлаш орқали одатда 300—600 миллилитр сув йўқотилади. Тахминан 400 миллилитр сувни ўпка орқали нафас олганда йўқотиш мумкин, 200 миллилитр суюқлик эса ичак йўллари орқали чиқиб кетади.

Инсон танасидан чиқариладиган суюқликнинг ўрнини тўлдириш учун кун давомида қанча сув ичиш керак?

«Meddaily.ru» порталида келтирилишича, одам кунига ҳар бир килограмм вазнига 30—40 миллилитр сув ичиши керак. Инсон қанча

кўп овқат истеъмол қилса, шунча кўп сув ичиши лозим экан.

— Инсондаги чанқок ҳисси аслида сигнал рефлексига ҳисобланади, — дейди Европа тадқиқотлар маркази илмий ходими Алан Дейк. — Лекин чанқок тана сувсизланишининг дастлабки белгиси эмас, балки тўртинчи ёки бешинчиси. Шу боис оғиз қуруқлаб қолиши ҳолати кучли сувсизланиш белгиси сифатида қайд этилади. Шундан келиб чиққан ҳолда сувни оз-оздан кун давомида (овқат маҳали ва тамадди қилинганидан сўнг камида ярим соат давомида) ичиш лозим.

Шу ўринда сув нима учун ичилади, деган савол туғилади. Буни изоҳлаш учун қимё дарсларида ўтилган концентрация қонунларини эслаш

таркибиде сув борлигини ҳам унутмаслик кераклигини айтишган. Шу сабаб сувни истеъмол қилишда мажбурини равишда унинг микдорини ошириш ёки камайтириш ҳам мувоzanатни бузишнинг назарда тутинг!

Кўпчилик мутахассислар мазкур масалада энг мақбул йўл организмнинг ўзига ишониш, деярлик таъкидлашади. Чунки инсон организмиде қанча сув талаб этилишини ўзи билади.

Океанотилик олимлар ўтказган тадқиқотда ёши катта инсонлар тана вазнига қараб ҳар бир килограммига ўртача 35—40 миллилитр сув ичиши кераклиги аниқланди. Эллик ёшдан ошган инсонлар учун бу кўрсаткич 30—35 миллилитрни ташкил этади.

Шунингдек, инсон организмиде зарур сувнинг 0,7—1 литри озик-овқатлар орқали қабул қилиниши ҳам қайд этилди. Танада кечадиган қимёвий жараёнлар орқали кунига ўртача 300—400 миллилитр сув ҳосил бўлади. Масалан, инсон озганда ёғ моддаси энергияга айланиб, карбонат ангидрид ва сув ҳосил бўлади. 100 грамм ёғ парчаланганда 107 грамм сув ҳосил бўлади. Агар инсон кун давомида суюқ овқат қабул қилмаса, организмда кечаётган жараёнларни бир меъёрида ушлаб туриши учун 1,5 литр сув ичиши керак. Газсиз ва кам минераллаштирилган оддий сув организм учун энг фойдали ҳисобланади. Суюқлик — ҳой, қаҳва, сут, шарбатлар кўринишида ҳам бўлиши мумкин. Лекин қаҳвани ҳаддан зиёд кўп ичиш уйқусизликка олиб келса, шарбатлар ўта калорияли бўлган сабаб вазн ортишига сабаб бўлиши мумкин. Шу сабаб кўп ҳолларда парҳезшunosлар оддий сув ичишни тавсия этади.

Баъзи ҳолларда ва жойларда ичиладиган сув мик-

дорини оширишга рухсат этилади. Спорт билан шуғулланганда, ҳаммомдан чиққанда, жазирама иссиқда, оғир жисмоний меҳнат қилганда сув микдори 30—100 фоизга оширилиши мумкин.

«Yandex.ru» электрон манбасида берилишича, эмизликли аёллар 50—200 фоиз, чекувчи ва спиртли ичимлик ичувчилар 50—70 фоиз, инфекцион касалликка чалинганлар 30—50 фоизгача кўп сув ичиши лозим. Маълум бўлишича, аёллар эркакларга нисбатан кўпроқ сув истеъмол қилади. Агар инсон бир кунда 5 пиёла сув ичса, инсулт касаллигига йўлқимаслик имконияти 40 фоизга ортади. Бунинг сабаби эса куйидагича изоҳланади: сувсиз қон қуюқлашади ва унинг томир бўйлаб ҳаракати қийинлашади. Яна кун давомида 8 пиёладан кўп сув ичган ўқувчилар суюқликни камроқ истеъмол қиладиган тенгдошларидан яхшироқ ўқиши ҳам исботланган. Сувни керагидан кам ичиш буйрақларда тош ҳосил бўлиши ҳолати хавфини 23 фоизга оширади.

Иланишларда аниқландики, кунига 1,5—2 литр сув истеъмол қилган инсонларда овқат ҳазм қилиш тракти саратон касаллигига, ўт пуфали саратон касаллигига чалинмаслик эҳтимоли 50 фоизга ортади. Ҳамма учун сувни 3—4 маҳал овқатдан сўнг ичиш тавсия этилади. Ўта фаол ҳаёт кечирувчилар учун оғир ишдан 1—2 соат аввал 0,5 литр, жисмоний машғулот оралиғида ҳар 15—30

Bilasizmi?

дақиқада 3—5 ҳўплам сув ичиш лозим бўлади.

Таъкидлаш зарурки, сув организмда жуда муҳим функцияларни бажаради. У ҳар хил моддаларни эритади, организм ҳаёт фаолиятининг асосини ташкил этувчи кўплаб қимёвий реакциялар ҳам сув билан боғлиқ. Суюқлик ингичка ва йўғон ичакдан қон орқали тўқима ҳамда ҳужайраларга ўтиб, бу ердан ортиқча моддалар билан бирга чиқарилади. Сув организмдан буйрак, тери, ўпка орқали чиқиб, танадаги сув баланси ва қондаги pH (водород кўрсаткичи) даражаси, яъни организмнинг ички муҳитини бир маромда сақлаб туради. Сув ёрдамида организмга кириб қолган бактерия, микроб ва тузлар чиқиб кетади.

Мутахассисларнинг сўзларига кўра, инсоннинг қандай сувни истеъмол қилиши ҳам муҳим экан. Инсон мияси 90 фоиз сувдан ташкил топганини назарда тутадиган бўлса, унга етарлича суюқлик етиб бормаса, нима содир бўлишини бир тасаввур қилиб кўринг. Бунда ҳеч қандай сунъий ичимлик — пепси-кола, қаҳва ёки шарбат сув ўрнини боса олмайди. Чунки ҳар қандай суюқлик ҳам ҳужайраларга сувдек осонликча сингмайди. Ичилаётган сув организмдаги суюқлик каби маълум физик-қимёвий кўрсаткич ва хусусиятларга эга бўлгандагина, ҳужайраларга бориши мумкин экан. Аксинча, организм бу суюқликни қайта ишлаш ва тозалаш учун кўп энергия сарфлайди. Чанқанган пайтда оддий сув ўрнига бошқа ичимликларни ичиш эса организмни зўриқтирар экан. Қандай сувни ичиш борасида кўплаб фикр-мулоҳаза ва тавсиялар бор, лекин уларни умумлаштирган ҳолда айтиш мумкинки, муҳими, ичаётган сувимиз тоза бўлсин.

Нодир МУРОДОВ,
Мирзо Улугбек туманидаги
286-умумтаълим
мактабининг қимё фани
ўқитувчиси

Фарзанднинг қандай инсон бўлиб вояга етиши кўп жихатдан оилавий мухитга боғлиқлиги аини ҳақиқат. Шу маънода Халқ таълими вазирлиги бошқарма бошлиғи ўринбосари Раҳимжон Акрамовнинг энг биринчи бахти зиёли оилада туғилганида эди, десак хато бўлмайди.

Ta'lim fidoyilari

БУНЁДКОРЛИК—ЭЗГУЛИК

Отаси Аҳмаджон ака ҳамда онаси Насибохон опанинг шахсий ўрнаги туфайли мурғак қалбида эзгулик хисси қуртак ёзди. Юнусобод туманидаги 12-мактабда таълим олиб, Тошкент политехника институтини ўқиган маҳаллари бу туйғу кучайиб, инсонларга нафис тегадиган иншоотлар қуриш мақсади янада қатъийлашди. Шу боис олий ўқув юртини битиргач, фаолиятини ҳеч иккиланмай «Ўзжамоақурилиш» бирлашмасида оддий муҳандисликдан бошлади. Аста-секин масъул лавозимларга тайинланиб, қурилиш-тиклаш ишлари ичида юриб кўзи пишди. 1982 йилдан аввал туман халқ таълими бўлими, сўнг шаҳар халқ таълими бошқармасида хизмат қилиб, ўз касбига ва соҳасига оид билим, тажрибасини ошириб борди. Қарийб йигирма йилдан буён эса Халқ таълими вазирлигида ишлаб келмоқда.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, таълим муассасалари моддий-техника базасини мустаҳкамлашга катта эътибор қаратилди. Айниқса 2004–2009 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дастури асосида мамлакатимизда умумтаълим мактабларини қуриш ва таъмирлаш юзасидан улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Албатта, давлат бюджетидан шу мақсадларга ажратилган маблағлардан оқилона фойдаланиш, ҳар бир объектни ўзига хос талаблар асосида қуриш ва таъмирлаш, қолаверса, белгиланган тартибда қабул қилиб олиш жараёнини ташкил этиш, назорат қилиш каби вазифалар юртий натижа самарадорлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Бу борада жойларда иш олиб бораётган комиссиялар фа-

олиятни мувофиқлаштириб боришда ҳам Раҳимжон аканинг талабчанлиги, бажарилган иш сифатини аниқлашдаги билим, тажриба ва маҳорати кўл келди.

Раҳимжон Акрамов «Давархитектқурилиш» қўмитаси масъул ходимлари билан биргаликда замонавий таълим муассасалари бинолари қурилиши меъёрлари ва қоидаларини ишлаб чиқишда фаол қатнашди. Унинг «Умумтаълим муассасалари бино ва иншоотларини эксплуатация қилиш ва сақлаш» бўйича яратган қўлланмаси мазкур масканлардан мақсадли ва самарали фойдаланиш ва уларни асраб-авайлашда асқотмоқда.

Раҳимжон Акрамов ҳақида гап кетса, республиканинг энг чекка ҳудудларидаги мактабларгача беш қўлда билладиган мутахассис дейишади. Яна, у қилган ишлари билан фахрланиб юришни ёқтирмайди. Аксинча, фаолиятига танқидий назар билан қарайди. Муҳокамалар чоғи эса кўпроқ муаммо ҳақида гапириб, унинг юзасидан амалий таклифларни ўртага ташлайди.

«Меҳнат шухрати» ордени соҳиби Раҳимжон Акрамов оила бошлиғи сифатида ҳам ҳаётда ўз ўрнини топган. Турмуш ўртоғи Севархон Акрамова билан уч фарзандни вояга етказди. Барчасини олий ўқув юртларида ўқитиб, эл қорига ярайдиган мутахассис қилиб тарбиялади. Шу ўринда яна бир марта юқорида айтилган ҳақиқатни, яъни фарзандларнинг қандай инсон бўлиб улғайишида оилавий муҳитнинг аҳамияти катталигини эслатиб ўтиш жоиз деб ўйлаймиз.

Баҳодир ШАМСИЕВ,
Жаҳонгир МУСАЕВ,
Халқ таълими вазирлиги
ҳодимлари

БИЛИМДОН УСТОЗ ЎГИТЛАРИ

ҳарбий хизматчиларга мадад бўлмоқда

Ҳаётда шундай одамлар борки, уларнинг кўринишидан, икки оғиз суҳбатидан қандай инсон эканини дилдан ҳис қиласиз. Мен полковник Фармон Уриновни йўқлаб Ўзбекистон Қуролли Кучлари академиясига борганимда у киши ҳақида «Ҳар бир ишини усталик билан амалга оширади, жуда камтарин инсон», деган таърифни эшитдим.

Академиянинг «Ҳарбий санъат ва умумий тактика» кафедраси хоналаридан бирида Фармон Уриновни иш устида топдик. Бир қарашда бу инсонни танигандек бўлдим: илгари узоқ гарнизонлардан бирида кўришганимиз, назаримда. Ўшанда ўтказилаётган дала-ўқув машғулотлари, ҳарбий хизматчиларнинг иштироки, билими, тажрибаси, умуман, ҳарбий ҳаёт ҳақида гаплашган эдик, суҳбатимиз жуда самимий кечганди. Шунинг учун бўлса керак, бу алғи суҳбатимиз ҳам эски қадрдонлардек бошланди.

— Ҳарбий соҳани танлашимга отам сабабчи бўлган. 1983 йили мактабни битириб, отамнинг тавсияси билан Самарқанддаги ҳозирги ҳарбий академик лицейга ҳужжатларимни топширганман. Маз-

кур билим юрти айнан ўша йили очилганди. Ўқиб юрган кезларим айнаниқса ҳарбий таълим фанидан Тошмабат Бобоназаровдан олган билимларим менга дастлабки кўникмаларни эгаллашда кўл келди. Мана, бугун эса Ўзбекистон Қуролли Кучлари академиясида «Ҳарбий санъат ва умумий тактика» кафедрасида катта ўқитувчи сифатида фаолият юритаёпман.

Суҳбатимиз чоғида Фармон Уринов стол устида турган китоблардан бирини кўлига олди.

— Йиллар давомида ўрганганларим ва олган тажрибаларим асосида қўлланмалар яратишни анча олдин дилимга тугиб қўйгандим. Шукрки, бугунга қадар ўндан ортиқ ўқув қўлланмаларини нашр этишга муваффақ бўлдим. Қувонганим, улар ўқув жараёнида кенг фойдаланилмоқда, — деди у китобни менга узатар экан.

Академияда кўплаб офицерларга сабоқ берган бу инсоннинг шоғирдлари бугун республикамизнинг турли ҳудудларида давлатимиз сарҳадлари дахлсизлигини сақламоқда, халқимизнинг тинч ва осуда ҳаётини ҳимоя этмоқда. Улар орасида Руфтил-

ло Нигматов, Сухроб Йўлдошев, Фаррух Слямбаев ва Акбар Собитов каби майорлар борлиги устознинг кўнглини янада қувончга тўлдирди. Фармон Уриновнинг қатор шоғирдлари бугун ҳарбий фанлар бўйича илмий ишлар олиб бораётгани ҳам қувонардир.

— Устоз-шоғирд аънааси халқимизнинг азалий қадриятларидан ҳисобланади. Қадимдан юртимизда эр-йигитдан от миниб, қўлчибозлик, сузиш ва турли кураш усуллари мукамал билиш талаб этилган. Бунинг учун эса, табиийки, устознинг ўғиту маслаҳатлари зарур. Ҳарбий касб эгаси бўлишда ҳам устознинг ўрни бекиёс. Мен ҳам ҳар бир ишда бошиқликни, етти ўлчаб бир кесишни устозимдан ўрганганман, — дейди майор Руфтило Нигматов.

Хизмат вазифасини виждонан адо этиб, садошлорига ўрнат қўлиб келаётган, кўплаб офицерларга устозлик қилган полковник Фармон Уринов ўтган йиллар мобайнида кўмондонлиқнинг фахрий ёрлик ва совғалари, эсдалик нишонлари билан тақдирланган.

Фурқат ЭРГАШЕВ

ШОГИРДЛАРИ ФАХРИ УНИНГ

Гулчеҳра Аъзамова ўттиз йилдирки, Ўзбекистон Фанлар академиясининг Тарих институтинида Ўзбекистон тарихининг ўрта асрлар даврини ўрганиш борасида самарали фаолият кўрсатиб келмоқда. Тошкент шаҳридаги 115-мактабда таълим олган олим Тошкент давлат университетининг (ҳозирги ЎзМУ) тарих факультетини имтиёзли тамомлагач, Ўзбекистон Фанлар академиясининг Тарих институтига ишга келиб, профессор Розия Мўминова илмий раҳбарлигида тадқиқотлар олиб борди.

Изланиш йиллари Г.Аъзамовани ҳар жиҳатдан тоблади. У ҳамкасблари томонидан билдирилган ҳар бир фикр-мулоҳаза ва таклифлар асосида ҳақиқат учқунлари бор, деб ҳисоблайди. Олима Тарих институтининг ўрта асрлар бўлимида олиб борилаётган ҳар бир тадқиқотда иштирок этади, ҳамкасблари, тадқиқотчиларга ўз илмий маслаҳатларини беради. Ўзбекистон тарихи ўрта асрлар даври билимдони, қатор илмий мақолалар муаллифи сифатида Ўзбекистонда ва хориждаги халқаро анжуманларда ҳам иштирок этиб келаётир.

Олиманинг Ўзбекистон Миллий университети ва Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети талабаларига ўқитган қизиқарли маърузалари ҳам ўз илмий ишлари натижаларининг амалий татбиғи бўлиб, талабаларнинг эъзозли устози сифатида ардоқланишига сабаб бўлмоқда.

Шоғирдлари ундан тарихий-маданий, ижтимоий-иқтисодий муаммоларни кенг ва теран тушунишни, тарих фанида бир масала юзасидан фикр беришдан олдин жуда кўп манба ва адабиётларни ўрганишни, архив ҳужжатлари билан солиштириш, таҳлил қилишни, ҳар қандай воқеа ва ҳодисага ҳолис ёндашишни ўрганади. Уларнинг мақоласи чоп этилса, биринчи танқидчи ва табрик йўловчи устознинг ўзи бўлади. Албатта, бундай муносабат шоғирдларни устоз ишончини оқлашга ундайди ва улкан масъулият юклайди.

Гулчеҳра Аъзамова Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 21 йиллиги арафасида «Шухрат» медали соҳибаси бўлди. «Бу мукофот менга янада самарали ишлаш, илмий изланишлар олиб бориш масъулиятини юклайди», дейди у. Биз қадри устозимизга сеvimли фани билан яна узоқ йиллар тадқиқотлар олиб боришни, доимо шоғирдлари ва ҳамкасблари ардоғида бўлишни, қалбини заковат ҳамда меҳрури ҳеч қачон тарқ этмаслигини тилаймиз.

Сайёра ТЎРАЕВА,
Тошкент давлат шарқшунослик институти
қошидаги хорижий тиллар академик
лицейи ўқувчиси

ГИЛАМДА “ҚОР ПАРЧАЛАРИ”

Пойтахтимизда бадий гимнастика бўйича аънавий “Қор парчаси — 2012” республика турнири якунланди.

Президентимиз Ислон Каримов раҳнамолигида соғлом авлодни воғна ётказишнинг муҳим омили сифатида хотин-қизлар ўртасида спортни омалаштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. “Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми” жамғармаси томонидан 2005 йилдан буён ўтказиб келинаётган “Қор парчаси” республика турнири юртимизда бадий гимнастикани ривожлантириш, қизларни спортга кенг жалб этишга хизмат қилмоқда.

Бу йилги мусобақада 2000—2007 йилларда туғилган қизлар ғолиблик учун куч синашди. 90 нафарга яқин қиз иштирок этган мусобақада Нигора Раимова, Зулфия Исроилова, Татьяна Ким, Айде Гасанова, Полина Тэн каби бадий гимнастикачилар маҳорати юқори баҳоланди.

— Бугунги мусобақада ғолиб бўлганимдан хурсандман, — дейди Диана Абдувоҳидова. — Эндиги орзуим — Ўзбекистон чемпиони бўлиш.

Мухаммад АМИН (ЎЗА) олган сурат.

ОСИЁ ЧЕМПИОНАТИДА САККИЗТА МЕДАЛЬ

Юртимизда кўплаб спорт турлари қатори шахмат ҳам жадал ривожланиб бормоқда. Бунини ёш шахматчиларимиз халқроқ мусобақаларда кўрсатаётган натижалар ҳам тасдиқлайди. Жумладан, яқинда Словенияда ўтказилган болалар ва ўсмирлар ўртасидаги жаҳон чемпионатида Нодирбек Абдусатторов жаҳон чемпиони бўлганидан ҳеч қанча ўтмай, юртдошларимиз яна бир нufузли мусобақадан фархлаланиш натижалар билан қайтишди: Хиндистон пойтахти Дехли шаҳрида бўлиб ўтган мактаб ўқувчилари ўртасидаги навбатдаги Осиё чемпионатида мамлакатимиз вакиллари 8та медалга сазовор бўлишди.

Етти ёшгача бўлган ўғил болалар ўртасидаги баҳсларда Жаҳоҳир Синдаров 9 имкониятдан 7,5 очко жамғариб, кумуш

медал соҳиби бўлди. Ўн уч ёшгача бўлган қизлар баҳсида иштирок этган истеъдодли шахматчимиз Баҳора Абдусатторов

ва ҳам кумуш медалга сазовор бўлди.

Вакилларимиз қолган олти медални тезкор шахмат бўйича ўтказилган баҳсларда қўлга киритишди. Жаҳоҳир Синдаров блиц мусобақаларида барча рақибларини енгиб, Осиё чемпиони деган шарафга эришган бўлса, Нодирбек Абдусатторов тўққиз ёшгача (рапид), Нодирбек Ёқубов ёш бир ёшгача, Ислон Синдаров эса беш ёшгача бўлган ўғил болалар ўртасида иккинчи ўринга, ўн уч ёшли қизлар ўртасида Баҳора Абдусатторов (рапид) ва ўн бир ёшгача қизлар баҳсида Асал Салимова (рапид) унчинчи ўринга сазовор бўлишди.

МУХБИРИМИЗ

Тезкор шахмат бўйича Осиё чемпиони Жаҳоҳир Синдаров машғулот жараёнида.

МУРАББИЙНИНГ ҚАЛБ САҲОВАТИ

Озода Пўлатова ёш бўлишига қарамай, Кува туманидаги 2-болалар ва ўсмирлар спорт мактабига мураббийликка ишга қабул қилинди. Бу унга билдирилган юксак ишонч эди, чунки Озода энди мактабни битириб, олий маълумотли бўлишга ҳаракат қилаётганда. Шу боис ҳам у жон-дили билан ана шу ишончнинг оқлашга интилиб, бутун куч-имкониятини ишга солди. Сеvimли касби, ўқувчи-шогирдлари муваффақиятлари ҳаётининг мазмунига айланди. Олий маълумот олиш орзуи иш бошлаганига роса беш йил бўлганда амалга ошди: ёш мураббий Фаргона давлат университетининг жисмоний тарбия факультетига ўқишга кирди.

Ёшлик — довураклик, ёшлик — чексиз орзулар даври, дегани рост. Ёш мураббий ёшликнинг бор жозибасини ўз меҳнат натижалари билан намойён этишга ҳаракат қилди ва бу ёзгу мақсадига эришди, десак муболага эмас. Олий маълумотли бўлгач, ўз устидан янада кўпроқ ишлаш бошлади. Натижада, ташаббускор, фидокор ёш ўқитувчилар сафида унинг исми ҳам тилга олинган бўлди.

Озода, мана, неча йиллар ўтсада, ёшлик шижоатини бери бермади. Аксинча, бир гайратига ўн гайрат бўлиб бий таърибга, узқонни кўриб иш тутишдек фазилатлар қўшилди. Тўрт нафар фарзанднинг онаси, мактаб раҳбари бўлган бу фидойи инсон ҳамон сергайрат, ҳамон унумли фаолият олиб боришга интиломоқда. Ўз меҳрини ёшлардан амаган устознинг шогирдлари бугун мамлакат, қитъа миқёсидаги мусобақаларнинг фахрли ўринлар соҳиблари. Сўнгги йилларда у бошқараётган 2-БЎСМ ўқувчилари қўлга киритаётган муваффақиятлар мактовга лойиқ. Хусусан, биргина 2008 йили Осиё чемпионатида 4 нафар шогирди шохсуанининг энг юқори

Mukofot sohiblari

поғонасини эгаллашга муваффақ бўлди. 30 нафардан зиёд шогирдлари спорт устаси ва спорт усталигига номзод. Ҳозир 2-БЎСМ жамоасида 45—50 нафар Ўзбекистон чемпиони, 10 нафар мамлакатимиз терма жамоалари аъзоси бор.

2012 йили бадий гимнастика бўйича ўтказилган вилоят биринчилигида Дияра Парпиева, Мафтуна Жўраева, Муслима Абдуқаюмова, Жаннатой Нуралиева, Гулшода Собирова ва Саида Холматова 1-ўринни эгаллади. Бел олиш кураши бўйича Ўзбекистон чемпионатида Мансур Тўрахонов 2-ўринга муносиб қўрилди, акробатика бўйича Бобур Худойбердиев, Асоmiddин Кимсанбоев спорт устаси меъёрини бажарди. Бельгияда ўтказилган акробатика бўйича мусобақада аралаш жуфтликлар ўртасида спорт мактаби аъзолари 2-ўринни олди. Трамполини (якка сакрав) бўйича ёшлар ўртасидаги мамлакат чемпионатида Сайёра Тожибоева, Райҳон Одилонова ва Зилолиддин Холмиразов биринчи ўрин соҳиби бўлди. Бу йил

ги ютуқлардан яна бири шогирди Камола Раҳмонованинг Зулфия номидаги Давлат мукофоти билан тақдирланганидир.

— Аёл спортчи бўлиш осон эмас, бироқ мashaqqatlarning rohati — шогирдларнинг нufузли мусобақаларда энг яхши ўринларни эгаллаб қайтганида кўринади. Кўксимиз фахру ифтихорга тўлиб, барча қийинчиликлар унутилади, — дейди Озода Пўлатова.

Ғалабалар замирида директор Озода Пўлатова билан бир сафда жон куйдириб ишлаётган мураббийлар Ахрор Қодиров, Азамат Маликов, Нодир Хайдаров, Рустам Уктамов, Шердил Собиров, Шерғози Орипов ҳамда Раҳимиддин Соидовнинг ҳам машаққатли, аммо шарафли меҳнати ётганини эътироф этгимиз келди.

Ўзбек диярида фидойийлик эътиборсиз қолмайди. Бунини Озода Пўлатова мисолида яққол кўриш мумкин. Дастлаб устозга «Халқ таълими аълочи» кўрак нишони берилганди. Яқинда эса 32 йиллик фаолияти муносиб тақдирланиб, «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси» унвонига сазовор бўлди.

Озода Пўлатова чин дилдан қилинган савий-ҳаракатлари туфайли қанчадан-қанча қалбларга спортга меҳр-муҳаббатни синдириш, соғлом ҳаёт тарзини танлайдиган ёшларни тарбиялашга ўз муносиб ҳиссасини қўиш, фаолияти ва умр йўли билан минглаб ёш авлод вакиллариға намуна бўлиш бахтиға эришди.

Баҳоидиржон ШОКИРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ФИНАЛГА ТЕНГ УЧРАШУВЛАР

УЕФА қароргоҳи жойлашган Ньон шаҳрида Европа чемпионлар лигасининг нимчорак финал учрашувлариға куръа ташлаш маросими ўтказилди.

«Манчестер Юнайтед» ҳамда «Реал» клубларининг 1/8 финалдаёқ ўзаро дуч келгани кўпчилиқда қизиқиш уйғотди. Савия ҳамда ўйин услуби жиҳатидан ўшааш бўлган мазкур икки жамоанинғ кучини ҳам тенг баҳолаш мумкин. Инглизлар финал учрашуви сўнгги уч йил ичиди иккинчи марта «Уэмбли»да ўтувчи йирик турнирда зафар қўчишни жуда истаётган бўлса, мадридликлар устози Мууриньо Ла-лигадаги муваффақиятсизликларини халқроқ соврин эвазига қўлламоқчи...

Шунингдек, «Милан» — «Барселона», «Шахтёр» — «Боруссия-Д», «Галатасарай» — «Шальке», «Селтик» — «Ювентус», «Арсенал» — «Бавария», «Валенсия» — «ПСЖ ва «Порту» — «Малага» ўртасидаги баҳслар ҳам шиддат борасида бир-бирдан қолишмаслиғи аниқ.

Нимчорак финал учрашувларининг дастлабкиси келаси йилнинг 12, 13, 19 ва 20 февраль кунлари ўтказилса, жавоб ўйинлари 5, 6, 19 ва 20 март кунига белгиланган.

СЕРХИО — АРГЕНТИНАДА БИРИНЧИ

Яқинда бокс бўйича 72,5 килограмм вазн тоифасида WBC таснифида жаҳон чемпионлигини қўлга киритган аргентиналик чарм қўлқоп соҳиби Серхио Мартинес ўз юртида энг юксак соврин — «Йилнинг энг яхши спортчиси» деб топилди.

«Associated Press» манбасида келтирилишича, у мазкур йилда иккита жанг ўтказиб, аjoyиб ғалабаларни қўлга киритган. Жумладан, март ойида британиялик Мэттью Маклинни ентган бўлса, сентябрда мексикалик Хулио Сесар Чавесдан устун келди.

Бу борада иккинчи ўрин тазквондо бўйича ёзги олимпиада ўйинлари ғолиби Себастьян Крисманичга тортиқ этилди. У Лондон шаҳрида ўтган нufузли мусобақада аргентиналиклар учун қадрли бўлган ягона олтин медални қўлга киритганди.

Дунёнинг энг яхши футболчиси, Аргентина терма жамоаси сардори Лионель Месси унчинчи ўрин билан кўфюланди.

ИККИ БОСҚИЧ ЯКУНЛАРИ

Шу кунларда Швециянинг Оре шаҳрида гигант слалом (чанғида тезлик билан тепаликдан тушиш) бўйича жаҳон кубоги учун ўтказилаётган мусобақаларнинг навбатдаги босқичи якунланди.

Унда германиялик чанғичи Викториа Ребенсбург олтин медални қўлга киритди. У икки уринишда 2 дақиқаю 28,94 сониялик курсатки билан маррани забт этди.

Иккинчи ўрин немис спортчисида 0,62 сонияға ортда қолган словениялик Анна Феннингерға насиб этди. Бронза медални ҳам словениялик спортчилардан бири Тина Мазеға берилди.

Кубок мусобақасининг галдаги босқичи Италиянинг Бормио шаҳрида 27—29 декабрда ўтказилади.

ТЕННИСЧИЛАР — ТЕНГСИЗ

Йил якунида мавсумни юқори даражада ўтказган спортчиларни тақдирлаш аjoyиб аънамага айланган. Машҳур теннисчи Рожер Федерер Швейцариянинг жорий йилдаги «Энг яхши спортчи»си деб топилгани фикримизни тасдиқлайди.

У 2012 йилда Уимблдон турнири ғолиби бўлди ва Лондон олимпиадасида кумуш медал соҳибиға айланди. Бу билан Федерер бешинчи марта ўз ватанида тенгсиз спортчи деб топилмоқда. 31 ёшли Рожер 2003, 2004, 2006 ва 2007 йиллар

да ҳам ушбу совринға эришганди.

Шунингдек, Канадада ҳам мамлакатнинг энг яхши спортчиси теннисчи бўлди. Анякорн, Милош Раонин QMI медиаконаняси эътирофиға кура, канадаликларнинг энг кучли спортчиси деб топилди. Расин жорий йилда АТР туркумидаги иккита турнирда зафар қўчди.

«O'QITUVCHI»

НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

«O'qituvchi» nashriёт-матбаа ижодий уйи ташкилотларни ҳамкорликка таклиф этиб, ноширлик ва матбаа маҳсулотларининг барча турларини, жумладан:

- бадий ва болалар адабиёти;
- ижтимоий-сиёсий адабиётлар;
- энциклопедиялар;
- рангли ва безакли маҳсулотлар (альбомлар, плакатлар, буклетлар, адрес папкалар ва бошқалар);
- ўқув анжомлари (умумий дафтарлар, кундаликлар, расм дафтарлари ва бошқалар);
- импорт ўрнини босадиган халқ истеъмоли моллари;
- А4 ва бошқа форматлардаги офис-хўжалик қоғозлари, канцелярия китоблари ва бошқаларни шартнома асосида, қисқа муддатларда, юқори сифат даражасида, келишилган нархларда тайёрлаб беришини маълум қилади.

Manzillimiz: 100206, O'zbekiston,
Toshkent sh., Yangishahar ko'chasi, 1.
Tel.: (+99871) 224-04-12
E-mail: info@oqituvchi.uz
Web-site: www.oqituvchi.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin
ARIPJANOV, Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV,
Farrux JABBOROV (bosh muharrir-
ning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor
YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda
MURZAYEVA, Husan NISHONOV
(bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan
USMONOV (bosh muharrir
o'rinbosari, "Учитель Узбекиста-
на"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul
kotib, "Учитель Узбекистана"),
Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. Г-1218.
Tiraj 32324.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»-dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiriz
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-
53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-
54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.

Navbatchi muharrir:
Abror UMARQULOV.

Navbatchi:
Sherali NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Yil axboroti — 21.15
Topshirildi — 22.35